

ФОНДАЦИЯ МАНФРЕД ВЬОРНЕР MANFRED WÖRNER FOUNDATION

БЪЛГАРСКАТА ПОЛИТИКА
СПРЯМО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА

БУГАРСКАТА ПОЛИТИКА
СПРЕМА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

BULGARIAN POLICIES
ON THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Lyubomir Ivanov et al.

БЪЛГАРСКАТА ПОЛИТИКА СПРЯМО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Първо издание
ISBN 978-954-92032-2-6
Автори: Любомир Иванов и др.
Дизайн: Тодор Варджиев
Предпечат: Дабъл Т
Отпечатано в България
от Издателска къща НИ Плюс
© Фондация Манфред Вьорнер
Лиценз Криейтив Комънс Признание 3.0

БУГАРСКАТА ПОЛИТИКА СПРЕМА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Прво издание
ISBN 978-954-92032-2-6
Автори: Лубомир Иванов и др.
Дизајн: Тодор Варџиев
Претпечат: Дабл Т
Печатено во Бугарија
од Издавачка куќа НИ Плус
© Фондација Манфред Вернер
Криейтив комонс лиценца Наведи извор 3.0

BULGARIAN POLICIES ON THE REPUBLIC OF MACEDONIA

First Edition
ISBN 978-954-92032-2-6
Authors: Lyubomir Ivanov et al.
Design: Todor Vardjiev
Prepress: Double T
Printed in Bulgaria
by NI Plus Publishing House
© Manfred Wörner Foundation
Creative Commons Attribution 3.0 License

БЪЛГАРСКАТА ПОЛИТИКА
СПРЯМО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЯ

ПРЕПОРЪКИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ДОБРОСЪСЕДСКИ ОТНОШЕНИЯ
СЛЕД ПРИЕМАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ В ЕС
И В КОНТЕКСТА НА РАЗШИРЕНИЕТО НА ЕС И НАТО
В ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ

Разработени под ръководството на Л. Иванов,
с участието и приноса на
З. Андонова, П. Атанасов, С. Бараков, Б. Бобев, Ж. Георгиев,
Г. Даскалов, А. Димитров, Б. Димитров, Е. Еков, С. Елдъров,
В. Илиев, З. Илиева, Н. Колев, К. Косев, М. Миланов, И. Митов,
П. Пантев, Г. Папакочев, А. Попов, А. Първанов, В. Рачев,
Н. Стоянова, В. Текелов, М. Трайков, С. Хаджитодоров
и др.

София, януари 2007 / януари 2008

*... трудно е да се обясни на света защо кажи-речи
с всички [околни страни] имаме проблеми,
а те нямат толкова помежду си.*

(Утрински Весник - Скопие, 31.12.07)

1. Основни елементи

Като балканска страна членка на Европейския съюз и НАТО, при това непосредствено граничеща със Западните Балкани, България има особена отговорност да гарантира (заедно с Гърция) постигането от страните кандидатки от региона на съвременните евростандарты за добросъседски отношения, както и да постави на здрава и трайна основа двустранните отношения между България и Република Македония в интерес не само на гражданите на България но и – в не по-малка степен – на гражданите на Република Македония, както и на успешното развитие на балканския регион като модерен и проспериращ дял на Обединена Европа.

Напоследък България предприе две изключително важни стъпки в тази насока, които маркираха края на един и началото на нов етап в отношенията ѝ с Република Македония.

Първата стъпка бяха недвусмислените предупреждения, отправени към Скопие от Президента Георги Първанов и Външния министър Ивайло Калфин през 2006, че отпуснатият кредит от безусловна българска подкрепа за членството на Република Македония в ЕС и НАТО е изчерпан, и занаяпред българската подкрепа ще бъде функция от желанието и успеха на Република Македония да възприеме и следва една нормална политика на добросъседство.

Втората значима стъпка беше предприета при посещението на Президента Джордж Буш в София през 2007, когато и Президентът Първанов и Премиерът Сергей Станишев обърнаха внимание на държавния глава на САЩ върху недобросъседската политика на Република Македония.

След тези ясни политически послания, изразени на най-високо равнище, е необходимо да бъдат конкретизирани и прецизирани основните елементи на българската политика по целия спектър от специфични проблеми, свързани с развитието на двустранните отношения между България и Република Македония в новите условия. Настоящата разработка формулира някои възможни отправни точки за такава политика, които се предлага да станат предмет на експертен анализ с последващи политически решения и експедитивно привеждане в действие, както и в някаква форма и предмет на открит публичен дебат.

Основните български нагласи и виждания по комплекса от въпроси свързани с политиката на България към Република Македония – както и по свързаните с тях аспекти на българските отношения с трети страни, особено Гърция, Албания, Косово и Сърбия – са формирани в различни исторически моменти и съответно са продукт на различни исторически реалности, поради което са вътрешно противоречиви, а оттам и възпрепятстващи всеки евентуален опит за последователна и проактивна политика. Нещо повече, тези нагласи и виждания по никакъв начин не отразяват най-новите реалности след 1 януари 2007, когато освен член на НАТО, България е вече и част от Европейския съюз, докато Република Македония не е. Поради тези обстоятелства, настоящият анализ и произтичащите от него препоръки се основават на нов прочит и преоценка, в определени аспекти изискващи и нови подходи.

Трябва да констатираме, че македонистката кауза се радва на по-добра чуваемост от нашата сред заинтересованите среди и широката публика в Европа, Съединените щати и Канада, и това има своето историческо обяснение. Република Македония през последните близо две десетилетия надстройва аргументи и пиар усилия върху над четиридесет години практикуваната югославска политика, през което време българската страна е запазвала мълчание и решително не е полагала усилия да създава извън своите граници застъпници за българската позиция. Друг фактор, който повишава възприемчивостта към аргументите на македонистката кауза е разпространеното сред обществеността на тези страни съчувствие към малката постюгославска република, разглеждана като рожба но донякъде и жертва на победителите в Студената война.

Истината обаче е, че ако сега, в предприсъединителния за Република Македония период двустранните ѝ отношения с България не стъпят върху коректна и здрава добросъседска основа, то след това София в нищожна степен ще разполага с инструменти да отстоява своята кауза, докато възможностите на Скопие ще нарастнат. А и най-силните аргументи на България тогава биха били интелектуално и морално уязвими – ако предишното мълчание и пасивност са имали някакво обяснение, то сега, когато изискването за добросъседска политика от страна на всеки кандидат за членство в НАТО и Европейския съюз е първостепенен критерий за прием, всяко наше мълчание ще бъде възприето и от нашите партньори в Алианса и в ЕС, а и в самата Република Македония, като легитимиращо политики и практики, които нито една уважаваща себе си страна не би приела като добросъседски.

Настоящата разработка разглежда най-вече специфичните проблемни моменти в отношенията между България и Република Македония и предлага действия за тяхното трайно решение, като по-бегло маркира други релевантни мерки като общите инфраструктурни и други проекти (включително по линия на ЕС и НАТО), българските инвестиции в икономиката на Република Македония, още по-улесненото даване на българско гражданство на лица от балканските страни с български произход и стимулиран техен достъп до български висши училища и т.н. – все мерки които несъмнено благоприятстват решаването, без обаче да могат сами по себе си да решат въпросните проблемни моменти.

Разработката е изцяло фокусирана върху българската политика спрямо Република Македония. Отделни действия и политики по отношение на трети страни, както и на ЕС и НАТО, са предложени само и доколкото такива са съществено необходими за постигане на свързаните с Република Македония цели.

1.1. Република Македония

Македонската нация и държава са създадени в процеса на реализация и еволюция на сръбска политическа конструкция, обявена за първи път през 1889, подкрепена с едно решение на Комунистическия интернационал в Москва през 1934, и осъществена между 1944 и 1991 в частта на историко-географския

регион Македония (около 36% от общата му територия) известна като Вардарска Македония, включена в територията на Югославия и управлявана от Югославската комунистическа партия. Тази идея прокламира, че българското население на Македония, живяло по тези земи от VII век, няма нищо общо с българската държава и българската нация – твърдение противоречащо на историческата истина доминиращо утвърдена в световната наука. Македонистката доктрина беше наложена във Вардарска Македония с характерните за тоталитарната комунистическа държава методи и средства: терор и репресии над смятащите се за българи (30 000 разстреляни и 120 000 минали през лагери и затвори); пренаписване на историята чрез образование и медии; фалшифициране на автентични документални свидетелства и артефакти, подправяне на историческите паметници (надписи върху църкви, манастири, гробища и т.н.).

Подобни практики в една или друга форма съществуват и в наше време в съвременната македонска държавност. Причината за това е изборът за по-нататъшния път на развитие на новосъздадената македонска нация, който беше направен в условията на новата независима държава Република Македония в началото на 90-те години на миналия век. Едната възможност (актуална и днес) беше да се отчитат обективните параметри на това развитие такива, каквито са, а именно: самостоятелната държавност в рамките и границите на Република Македония (обща държава на етническите македонци и албанци); промените в етническото самосъзнание на голяма част от населението на Вардарска Македония (днешна Република Македония) настъпили след 1944; многовековното историческо развитие на основната част от населението по земите съставляващи днес Република Македония като неразделна част от българската народност; и съхранената българска етническа принадлежност на определена част от гражданите на Република Македония. Другият път, за съжаление предпочетен от политическия елит на новата държава, беше да се следва в неизменен вид сръбско-югославския проект, все така на антибългарска основа, вече в една по-различна среда и отчасти с нови прагматици и носители.

С други думи, в условията на независимост утвърждаването на отделна македонска нация продължи не на основата на

признаване и приемане на обективното историческото минало на населението на Вардарска Македония, а на предишната основа на фалшифициране на това минало и проектиране на процеси свързани с определена територия и определен период от време (Вардарска Македония в рамките на Югославия, 1944 -1991) в други територии и други времена. Доколкото историята на населението на Република Македония има общо с тази на съседните страни, този проект на пренаписване на историята (назад до Възраждането, Средновековието, че дори и Античността) с цел нагаждане на историческата национална идентичност на населението на Република Македония съобразно днешната, пряко засяга и по същество се опитва в една или друга степен да предефинира историческата – а оттам и съвременната – национална идентичност на съседните народи и най-вече българския; нещо, което последните естествено намират за съвършено неприемливо.

Важно ново обстоятелство при това продължение на стария проект е, че негови носители и двигатели днес са не само политически и други среди идейно-политически и биографично свързани с бившата югономенклатура, но еднакво с тях и идейните им противници, включително такива преследвани в миналото като българи или пробългарски настроени.

Самото име „Република Македония“, впоследствие, поради недобросъседската политика на Скопие, започна да създава проблеми в традиционната употреба на наименованието „Македония“ за другите по-значими дялове на едноименния географски регион – Българска (Пиринска) Македония и Гръцка (Егейска) Македония.

В този смисъл, даденият от България първоначален кредит на доверие с безусловното признаване на новата независима държава през 1992 се оказва инвестиция в полза на добрите отношения между двете страни, която за съжаление не среща реципрочност. В перспективата на изминалото време, тогавашното признаване без обвързване на новата държава с ясни стандарти за добросъседска политика по-скоро насърчи продължаването на старата югомакедонска политика отколкото да постави двустранните отношения на нова основа.

Тези отношения днес са в значителна степен неискрени (скопски представители говорят едно при посещенията си в София, и друго у дома или пред трети страни), а предвид силно разминаващите се обществени нагласи в България и Република Македония, съществува потенциал за бъдещо влошаване каквото не би трябвало да има място между две европейски страни, още по-малко между две (в перспектива) членки на ЕС.

Ето защо, с оглед на евентуалната покана за членство в НАТО, и на предстоящия преговорен процес по присъединяването на Република Македония към Европейския съюз, България не може да не изиска директно и/или с използване възможностите предоставени от технологията на присъединителния процес и от българския статут на пълноправен член следното:

1.1.1. Стриктно изпълнение от страна на Република Македония на съвместната Декларация от 22 февруари 1999, фиксираща договорените от България и Република Македония основополагащи принципи на добросъседските отношения между двете страни, като се регистрират и посочват открито всички констатирани нарушения на Декларацията, а строгия мониторинг на нейното спазване да стане неразделна част от оценките на България и ЕС за напредъка на Република Македония в постигането на задължителните условия и стандарти (включително изискването за придържане към политика на добросъседство) за членство в ЕС, и аналогично за НАТО.

Основанието за поставянето на проблемите по изпълнението на Декларацията от 1999 на вниманието на ЕС е, че нейното неспазване създава сериозни проблеми в двустранните отношения между България и Република Македония които е недопустимо да останат да съществуват след приемането на последната за член на Европейския съюз.

В самото решение, препоръчващо започване на преговорния процес за присъединяване на Република Македония към ЕС, следва по българско искане да залегне задължението на Скопие стриктно да изпълнява Декларацията от 1999. В процеса на преговорите, България да представя на Европейската Комисия своята оценка за изпълнението на Декларацията, като факта на неспазване на

Декларацията в нейната цялост да бъде отразяван в годишните доклади на ЕК за напредъка на Република Македония в областта на изпълнение на критериите за членство, така щото да не се отварят и/или затварят преговорни глави без да бъдат изпълнени необходимите изисквания.

Оценките следва да отчитат единствено реалните действия на Република Македония, а не заявени добри намерения (вината за неизпълнението на които намерения удобно се приписва на „старите сили“, „сръбско влияние“ и т.н. Разбира се, би било наивно да се смята че дори декларативните добри намерения са нещо друго освен конюнктурно поведение смятано за необходимо единствено до присъединяването към ЕС и НАТО).

1.1.2. Прекратяване на тормоза срещу самоидентифициращите се като българи граждани на Република Македония. Този тормоз включва: траещи часове разпити в полицията на граждани на Република Македония, без да са извършили никакви престъпления освен че някъде са изтъкнали, че са българи; уволнения от работа; натиск върху обществени организации на българи и т.н.

1.1.3. Равнопоставеност на българите в Република Македония (всички които ясно се самоидентифицират като такива) с останалите етноси съобразно местното национално законодателство, предвиждащо изброяване в преамбюла на Конституцията на страната; наред с изброените първоначално албанци, турци, власи и роми, и впоследствие добавените сърби и бошнаци, следва да намерят място и българите – независимо от техния, официално деклариран в Република Македония, брой.

В тази връзка е уместно да се разгледа тезата, че днешните етнически македонци (небългари) и етническите българи в Република Македония са „едно“, че между тях няма разлика, което обаче се разбира в съвършено противоположен смисъл: под „общо“ едни разбират че всички са македонци (небългари), докато други имат предвид че всички са българи (в някакъв смисъл; или според някои, най-малкото в процес на „ребългаризация“).

И двете интерпретации на въпросната теза са неприемливи, доколкото грубо нарушават основния принцип на етническото

самоопределение: всеки сам да определя какъв е, което означава да не определят други вместо него, но и той да не определя за другите. България не може освен строго да следва този принцип и по никакъв начин да не се асоциира с интерпретации които го нарушават. След като има македонци които се самоопределят като небългари (разбира се тук говорим само за потомци на македонските българи, не за албанци, власи, турци и др. етноси във Вардарска Македония), не може друг да твърди че македонци и българи са едно и също. След като има македонци, които се самоопределят като българи, не може друг да твърди че македонци е равнозначно на небългари. (Естествено е да има такива мнения в рамките на етническата самоидентификация на отделни лица или свободата на словото на граждани и неправителствени среди, но те нямат място като държавна позиция.)

И двете интерпретации не отговарят на съвременните реалности, доколкото от една страна, в резултат на настъпили промени през последните шест десетилетия мнозинството от потомците на македонските българи в Република Македония днес се самоидентифицират като етнически македонци (небългари), а от друга страна факт е, че част от населението съхранява своята българска етническа принадлежност. Ясно е, че първите и вторите няма как да бъдат едно, тъй като се отличават именно по своята етническа самоидентификация. С други думи, въпросната теза е фактически невярна. А доколкото съотношението между двете общности е силно изразено в полза на първата, то отричането на съществуващото различие означава приобщаване към каузата на антибългарския македонизъм и работи изключително в българска вреда.

Ето защо е задължително – а и съвършено естествено по съвременните европейски стандарти – етническите българи в Република Македония да не бъдат поставяни в неравностойно положение в сравнение с други етноси.

Проявата на такава грижа от страна на България към българите, граждани на Република Македония, е в съгласие с Декларацията от 1999. Заслужава да се отбележи че в този важен аспект Декларацията е съществено асиметрична, като изрично изключва действия на Скопие в защита на статута на лица в България, които не са граждани на Република Македония.

Що се отнася до евентуалната численост на българското малцинство в Република Македония и опасението, че официалното му признаване би показало неговата малобройност, българската политика следва да се основава на реалностите такива каквито са. Досегашното ни поведение да отбягваме въпроса за признаване на българското малцинство допуска две възможни интерпретации. Едната е, че въпреки наличието на растящ брой придобили българско гражданство, там практически няма такова малцинство, а става дума за някакви „криптобългари“ които със смяната на поколенията ще намаляват. Другата пък се основава на представата, че българи в Република Македония има, но те са нещо повече от малцинство; че там протича едва ли не масов процес на „ребългаризация“ който в близко бъдеще ще върне вардарци в руслото на историческата приемственост присъща на съседна Пиринска Македония. Очевидно тези две оценки са силно разнопосочни, почиват по-скоро на възприемането на отделни случаи като общовалидни, отколкото на обективни представителни данни за процесите, и във всеки случай със своето визиране на някакви предполагаеми бъдещи реалности не допринасят за реализма на днешната ни политика.

Неоснователно е и опасението, че признаването на българско малцинство би го „капсулирало“ отделно от значително по-многобройната (може би над двеста хилядна според някои условни експертни оценки) категория жители на Република Македония, които имат дуалистичното етническо самосъзнание на македонци и българи едновременно. Изявените българи в Република Македония неведнъж са изтъквали, че чувстват нужда от по-категорична и действена подкрепа от страна на България. Несъмнено, важен елемент от такава подкрепа би била грижата за българското малцинство, чието признаване, по-видимо присъствие и активност, и в крайна сметка самочувствие, би укрепило а не отслабило също и българското измерение при онези, които се самоопределят като македонци и българи едновременно. (Заслужава да се отбележи за сравнение, че самоидентифициращите се като етнически македонци, небългари в България не се боят от никакво „капсулиране“ в своето отграничаване от българите, и тяхната кауза е добре представена и популяризирана пред международната общност.)

1.1.4. Прекратяване на образованието по история с учебници, напълно фалшифициращи историята и съдържащи обидни квалификации за българската държава и нацията, стигащи до откровен расизъм. По българско искане, в официално одобрените от надлежните органи на Република Македония учебници да бъде изрично изтъкната българската народностна принадлежност (установена от световната историческа наука) на видни фигури от общата ни история като Св. Климент Охридски, Цар Самуил, братя Миладинови, Гоце Делчев.

Образователната система (от първоначалното училище до университета) е основен инструмент за създаването на масови и силни антибългарски нагласи сред населението на Република Македония (насаждане на образа на България като окупатор, асимилатор, разделител на македонския етнос), нагласи на които политиката на Република Македония остава неизменен заложник независимо от политическите промени и смени във властта.

Важно е да се подчертае, че премахването на фалшификациите от учебниците и преустановяването на антибългарската медийна пропаганда не би лишило Република Македония от основание за съществуване. Държавата може да продължи да съществува въз основа на днешните реалности, без да ги проектира ретроспективно за изграждане на някакво несъстояло се минало, да съществува признавайки българските исторически реалности. Точно така, както България може да признава днешните реалности без да пренася миналото в настоящето.

1.1.5. Възстановяване на унищожените или фалшифицирани надписи върху църкви, манастири, икони, фрески, чешми, мостове и т.н., съгласно съществуващите международни стандарти и спогодби в тази област.

1.1.6. Съдействие при възстановяването, или премахване на пречките пред възстановяването на 471 български военни гробища – един особено болезнен въпрос за България.

1.2. Албания и Косово

Немаловажна част от опитите за ретроспективно „саниране“ на

сръбско-югославския проект за създаване на македонска нация са усилията на Скопие за приобщаване към него на потомците на македонските българи в Гръцка Македония и някои области на Албания и Косово. Въпреки иначе скромните си възможности, Република Македония инвестира значителен пропаганден, политически и материален ресурс за целта, и съответно постига определен резултат.

Въпреки неголемия си брой, съхранилите своята етническа идентичност българи в Гърция, Албания и Косово са важно свидетелство за истината за историческото минало на географския регион Македония. Ето защо, особено в контекста на интеграционния процес на присъединяване на Албания към ЕС и НАТО, респективно утвърждаването на Косово като независима държава и нейната последваща интеграция в ЕС и НАТО, България следва да поиска:

1.2.1. Равнопоставеност на българите в Албания с останалите етноси съобразно практиката и законодателството на страната в тази област, т.е. официално признаване на българско малцинство наред с другите официално признати малцинства – независимо от броя на самоидентифициралите се като българи. Зачитането на тази равнопоставеност следва да стане неразделна част от оценките на България и ЕС за напредъка на Албания в постигането на задължителните условия и стандарти за членство в ЕС, и аналогично за НАТО.

1.2.2. Равнопоставеност на българите в Косово (независимо от техния брой) с останалите етноси, която своевременно да намери място в установяващата се понастоящем местна практика и законодателство в тази област. Прогресът на косовските институции в тази насока следва да се отчита при определяне на българската позиция и участие в утвърждаването и изграждането на независимо Косово, а с течение на времето и неразделна част от оценките на България и ЕС за напредъка на Косово в постигането на задължителните условия и стандарти за членство, и аналогично за НАТО.

България трябва да засили присъствието си сред българите в Албания и в Косово, включително чрез субсидиране на съвместни неправителствени проекти, да насърчи достъпа до български

висши училища и да улесни предоставянето на българско гражданство на лицата от български произход, както и да започне незабавно преговори за официално признаване на българските малцинства в двете страни.

1.3. Гърция

Релевантността на политиката и поведението на Гърция към проблемите на добросъседските отношения между България и Република Македония в контекста на разширението на ЕС и НАТО в Западните Балкани произтича от редица фактори: Гърция е първата страна членка на ЕС на Балканите с важно участие и принос към успешното разширение на НАТО и ЕС с България и Румъния; гръцката територия включва над половината от географския регион Македония, както той се разбира от XIX век насам (в Гърция е и неговия главен град и естествен център Солун); и разбира се, благодарение на своята историческа памет гърците – както впрочем и албанците – са свършено наясно с българския етнически характер на Вардарска Македония в миналото и неговата еволюция през последните десетилетия.

Въпреки че гръцките проблеми в двустранните отношения с Република Македония имат редица съществени отличия от българските, Гърция е не по-малко заинтересована щото Република Македония да възприеме съвременните европейски стандарти за добросъседски отношения. България и Гърция могат да съдействат (включително и съвместно) в тази насока в процеса на подготовката на Република Македония за членство в ЕС и НАТО. В частност:

1.3.1. България и Гърция биха могли да инициират в рамките на Европейския съюз разработката и приемането на подходящо *acquis communautaire* в областта на образованието, което да осигури определен общ стандарт на обективност в училищното и академичното образование по история.

Що се отнася до потомците на македонски българи останали днес в Гърция (след неколкократно договорена и де факто размяна на населението между България и Гърция в миналото, за последен път след Втората световна война), преобладаващото мнозинство от тях се самоидентифицират етнически като гърци, определен брой като

етнически българи, а други като етнически македонци. Съобразно гръцката правна уредба (която по отношение на малцинствата се отличава от тези на Република Македония и Албания) и съществуващата договорна база на двустранните отношения между Гърция и България, малцинствената тематика не е актуална на ниво междудържавни отношения, а следва да се разглежда по-скоро като упражняване на специфични права на граждани на Европейския съюз.

В заключение, като член на ЕС и НАТО България има определена отговорност за развитието на добросъседските отношения в процеса на европейската и атлантическата интеграция на Западните Балкани, което изисква определени решения и действия. След датата 1 януари 2007 няма как да бъде обосновано каквото и да било протакане или абдикация от тази национална отговорност, още повече имайки предвид значителния политически, финансов и друг ресурс с който днес разполага България като страна член на ЕС и НАТО, със стабилна икономика и влиятелни съюзници и партньори. Отпадна и досегашното оправдание, че цялото внимание и национален ресурс бяха мобилизирани за вътрешни реформи и за европейската и атлантическата интеграция на страната. Бездействието на отговорните български институции не само би било в сериозен ущърб на българския национален интерес, но и би легитимирало, толерирало, и по същество насърчило антибългарския македонизъм с неговите политики и практики от миналото които нямат място в евроатлантическото семейство от нации.

2. План за действие

2.1. Рамка

Практическата реализация на една нова българска политика по отношение на Република Македония изисква разработването и приемането на план за действие с ясно очертана рамка, която да определи:

2.1.1. Инструментите за провеждането на българската политика (институции като министерства, държавни агенции, общини,

посолства, както и научни звена, лобисти, политици и др.);

2.1.2. Конкретните стъпки, които да се предприемат за постигане на поставените цели;

2.1.3. Формата, в която българските държавници и политици би трябвало да изговарят вредите от политиката на Република Македония публично и да повтарят изискванията на България за спазване на добросъседските отношения при посещенията си там или на международни форуми;

2.1.4. Необходимия политически и финансов ресурс, който следва да бъде инвестиран за лобиране за международна подкрепа и за провеждане на открита и действена кампания срещу негативната пропаганда в Република Македония;

2.1.5. Приоритетните цели от изброените, съобразно ресурсите необходими за тяхното постигане и значението им за промяната на негативните нагласи на голяма част от гражданите на Република Македония.

2.2. Дейности

Предложените основни елементи на българската политика спрямо Република Македония очертават едно съществено преосмисляне на целия спектър на българските външнополитически отношения, при което проблематиката „България - Република Македония“ да бъде вплетена със звученето от настоящия проект:

2.2.1. На първо място, необходима е солидна вътрешно-българска подготовка на един пакет от исторически, културни, политически, географски, етнографски, икономически и други аргументи в полза на очертаните по-горе тези, пакет който да стане базата на външнополитическата позиция на страната. За целта съществуват достатъчно предпоставки както от преди 1989 така и от по-ново време. Водещо в на пакета следва да е позитивното отношение към Република Македония, основано на разбирането че една млада държава има перспектива за развитие стъпвайки на съзидателни дела и постижения след създаването си, без да търси опора в някакво измислено минало.

2.2.2. Този български пакет следва да бъде добре балансиран с последователната политика на Атина за защита на гръцките интереси от недобросъседска политика на Република Македония, така щото общото въздействие да бъде кооперативно спрямо Скопие, а по възможност – кумулативно и координирано. По отношение на Гърция следва да посочим дългия и труден български преход, при който националният политически ресурс беше приоритетно насочен към постигане на пълното членство на страната в НАТО и ЕС, като причина за досегашната българска пасивност към недобросъседската политика на Република Македония. Не се налага да търсим никаква по-особена база за сътрудничеството с Гърция освен регионалните отговорности на двете страни като членове на ЕС и НАТО и прилагане на европейските стандарти спрямо Скопие. Все пак, българската позиция към Република Македония би била по-принципна и силна, ако в някакъв момент гръцките претенции към Скопие се случи да се разминат с европейските стандарти, България да подкрепи позицията на Република Македония. Не бива международната общественост, а и обществеността в трите страни, да остават с усещането, че българският външнополитически инструментариум по отношение на Република Македония е реплика, подражание на гръцкия.

2.2.3. Шестнадесет години след признаването на суверенитета на Република Македония вече е време окончателно да се надживее патерналистичното третиране на съседната държава, както и да се потвърди категоричната позиция на България че не са възможни териториални претенции от страна на София, която е член на НАТО и ЕС.

2.2.4. Ключова дипломатическа концепция следва да стане интегрирането на Западните Балкани в ЕС и НАТО като повод за приобщаването към българската нация на българите от Република Македония, Сърбия, Албания и Косово, чрез постигане на изискуемия стандарт за национални и етнически малцинства в рамките на ЕС.

2.2.5. Новата българска активност следва да бъде предварително подготвена с един критичен анализ на Декларацията от 1999 и нейното приложение, и с обосноваване за нас самите на

една цялостна концепция за бъдещето на нашите отношения с народа и държавата на Република Македония, всичко това пречупено през очакванията за коректни и позитивни отношения с Република Македония като бъдеща страна от НАТО и ЕС. Това налага пълноценно и спокойно координиране на българските позиции със САЩ и другите съюзници от НАТО и ЕС, започвайки с най-важните и при положителни реакции – и с по-специалните случаи каквито са Гърция и другите релевантни балкански страни: Румъния, Кипър, Словения и Турция. Подходящо внимание следва да се отдели на страни като Полша, Словакия и Чехия (а донякъде и Русия), чиито политици и учени са оказвали определена подкрепа на югославските разбирания по македонския въпрос. В крайна сметка, за всяка държава с която имаме дипломатически отношения е необходимо разработването на специфичен подход за приобщаването ѝ към българската теза.

2.2.6. Необходимо е максимално широко популяризиране на нашата версия в европейското медийно пространство, включително с използване на познати за средния гражданин на ЕС примери като Германия и Австрия, или Румъния и Молдова, където изграждането на нови нации на основата на самостоятелно държавно съществуване не е съпроводено с негативизъм от македонистки тип.

2.2.7. Нужен е и постоянен натиск по конкретни поводи в международни правозащитни институции, включително чрез неправителствени организации, работещи по въпроса.

2.2.8. Подробно „досие“ следва да опише дългогодишните обструкционистки действия на Скопие възпрепятстващи развитието на конструктивни връзки въпреки добронамерената нагласа на България.

2.2.9. В частност, да се посочат и конкретните действия и събития, подтикнали България да активизира критичната си позиция спрямо Република Македония.

2.2.10. Добре е да се осветлят и връзките на видни представители на елита на Република Македония, работещи за влошаване на отношенията с България, поддържащи контакти и връзки със

специалните служби на Милошевич в близкото минало, както и с антидемократичните среди в Сърбия днес.

2.2.11. Като страна донор за Целите на хилядолетието за развитие на ООН, България е решила да съсредоточи определени усилия и ресурси в няколко приоритетни страни, сред които е включена и Република Македония. В рамките на тази помощ (за която е предвидено да се отдели 0,17% от brutния ни вътрешен продукт през 2010 и 0,33% през 2015), България да разработи специална програма за предоставяне на Република Македония на полезен опит, съдействие и партньорство в реформите и евроатлантическата интеграция. Още повече, че гражданският сектор в страната, местната власт, администрацията и бизнесът натрупаха уникален опит на подготовка за присъединяване към ЕС, опит който е абсолютно релевантен за условията и изходната позиция на страна като Република Македония (и някои други страни в Западните Балкани). Една такава помощ е стратегическа инвестиция в добросъседските отношения и би било неразбираем пропуск да се остави на други.

2.2.12. В рамките на общата визова практика на ЕС да се намерят всички възможни улеснения за достъп в България на гражданите на Република Македония, като минимум българският визов режим за тях да бъде не по-малко либерален от гръцкия. Улесняване на трансграничните контакти и сътрудничество чрез откриването на повече гранични контролно-пропускателни пунктове.

2.2.13. Да се създадат условията за запазване и разширяване мащаба на следването в български колежи и университети на студенти от Република Македония; да се намерят подходящите форми за поддържане по-нататъшните контакти между и с тях, като естествено българско лоби в страната им, а и като желани потенциални участници във все по-привлекателния български пазар на труда.

2.2.14. Да се развие административен капацитет за улесняване и ускоряване предоставянето на българско гражданство, като времетраенето на процедурата се съкрати от години до месеци. България определено е на прага на нов етап от социално-икономическото си и демографско развитие, важна характеристика

на който ще бъде предизвиканата от потребностите на българския бизнес масова имиграция – стихийна или управлявана чрез проактивна политика на привличане и интеграция на имигранти. Българските граждани в Република Македония са значим естествен ресурс в това отношение. И разбира се, българското гражданство на вече значителен и увеличаващ се брой жители на Република Македония дава всичките международноправни основания на България да се намесва и грижи за техните права и интереси.

2.2.15. Да се активизира дейността на Българския културно-информационен център в Скопие за популяризиране на българската култура и политика в Република Македония, като се инвестира и необходимия ресурс. Да се създадат български културно-информационни центрове в Тирана и Прищина.

2.2.16. Да се насърчи българския неправителствен сектор и бизнеса да партнират на жители на Република Македония в техните местни инициативи за българска културно-просветна дейност (създаване на български читалища, клубове и др.) в различни селища на съседната страна.

2.2.17. Подкрепа на изявените културни, политически и медийни лидери на българската общност в Република Македония, подпомагане популяризирането на тяхното дело и в двете страни.

2.2.18. Да се потърси съдействието на Българската православна църква, в духа на нейните исторически традиции и възможности, да допринесе за сближаването на двата народа.

2.2.19. Няма съмнение, че през последните години един от най-сериозните дразнителни фактори в междусъседските ни отношения е въпросът за регистрацията на ОМО Илинден. И Скопие, и правозащитни организации като Хелзинкския комитет изведоха тази тема в международен контекст, от което България не печели. Нерегистрацията на ОМО Илинден ще става все по-трудно защитима теза, особено след евентуалното членство на Република Македония в НАТО, а още повече в ЕС. Разбира се, казусът е преди всичко правен, но българската позиция и българската кауза несъмнено биха били по-силни ако на този проблем по-бързо се намери решение.

2.2.20. Независимо каква политика следват правителствата на България и Република Македония, и в двете страни е имало и ще има свободни интелектуалци, медии и граждански групи, които отстояват идеи нямащи нищо общо с добросъседството. Тези местни фактори имат способността да влияят върху общественото мнение, да формират нагласи към съседа, а понякога да упражняват и политическо влияние. Силата на най-крайните сред тях е в това, че в национален контекст те обикновено нямат опонент. Техните идеи са монологични, липсва диалог, полемика, сблъсък на факти, аргументи и интерпретации. Най-лошото на тази ситуация е, че широката общественост в България и в Република Македония не познава основанията, историята и аргументите на другата страна. С оглед на една отвореност, доброжелателност и по-добро опознаване на другия, българската страна да инициира провеждането на публични форуми и дебати в България и в Република Македония, широко отразявани в медиите, по всички спорни културно-исторически теми.

Ако България развие своята политика спрямо Република Македония на нивото на днешните предизвикателства – а би било национална безотговорност да се пропусне сегашната историческа възможност – то това изисква и съответната добра подготовка на българското общество, медии и официални институции, която да осигури благоприятните условия за успех.

Настоящите препоръки са разработени под ръководството
на ст.н.с. д-р Любомир Иванов,
Институт по математика и информатика, БАН;
Президент, Фондация Манфред Вьорнер;
Председател, Атлантическият Клуб в България

С участието и приноса на:

Д-р Зоя Андонова, Редактор, списание „България Македония“
Посл. Петър Атанасов
Доц. д-р Стоян Бараков, Правно-исторически факултет, Югозападен
университет „Неофит Рилски“, Благоевград
Посл. д-р Боби Бобев

Д-р Живко Георгиев, Директор стратегически изследвания,
Фондация Манфред Вьорнер
Проф. дин Георги Даскалов, Исторически факултет, Софийски
университет „Св. Климент Охридски“
Ст.н.с. д-р Ангел Димитров, Институт по история, БАН
Проф. д-р Божидар Димитров, Директор, Национален исторически
музей, София
Посл. Евгений Еков
Ст.н.с. I ст. дин Светлозар Елдъров, Институт по балканистика, БАН
Вельо Илиев, Кмет на град Петрич
Зорница Илиева, Главен експерт, Народно събрание
Посл. Николай Колев
Акад. Константин Косев, Зам. Председател, БАН
Марин Миланов, Експерт по европейска интеграция
Илия Митов, Политически анализатор
Доц. д-р Пламен Пантев, Директор, Институт за изследване на
сигурността и международните отношения, София; Зам. Декан,
Юридически факултет, Софийски университет „Св. Климент
Охридски“
Д-р Георги Папакочев, Политически анализатор
Александър Попов, Главен експерт, Министерство на
образованието и науката
Доц. д-р Антон Първанов, Факултет по Международна икономика
и политика, Университет за национално и световно стопанство,
София
Посл. д-р Валери Рачев
Надежда Стоянова, Програмен Директор, Фондация Манфред
Вьорнер
Валентин Текелов, Експерт по Западните Балкани
Мартин Трайков, Експерт по Западните Балкани
Ст.н.с. I ст. д-р Стефан Хаджитодоров, Научен секретар, БАН
и др.

Предложено на вниманието
на компетентните български институции
на 24 януари 2008

СЪВМЕСТНА ДЕКЛАРАЦИЯ

на Министър-председателя на Република България
и Председателя на Правителството на Република Македония

Министър-председателят на Република България и
Председателят на Правителството на Република Македония,

Изхождайки от общия стремеж за развитие на
добросъседски отношения между двете държави,

Дълбоко убедени в необходимостта от развитие на
сътрудничеството на базата на взаимното уважение, доверие,
разбирателство, добросъседство и взаимно зачитане на интересите
на техните страни и народи,

Убедени в необходимостта от укрепване на сигурността и
мира, сътрудничеството и доверието в Югоизточна Европа,

Изхождайки от стремежите на двете страни за интеграция в
европейските и евроатлантическите структури,

Вярвайки, че конструктивният диалог по всички
аспекти на двустранните отношения, както и по регионалните
и международните проблеми, ще допринесе за по-нататъшното
развитие на връзките на двете страни на равноправна основа,

Зачитайки принципите на Устава на ООН и документите на
ОССЕ, както и демократичните принципи, залегнали в актовете на
Совета на Европа,

1. Изразяват своята готовност и общо желание за развитие
на всестрани отношения между Република България и Република
Македония. Тези отношения ще бъдат развивани в съответствие с
основните принципи на международното право.

2. Двете страни ще си сътрудничат в рамките на
Организацията на Обединените нации, Организацията за сигурност
и сътрудничество в Европа, Съвета на Европа, Инициативата на
НАТО Партньорство за мир, Многонационалните мирни сили в
Югоизточна Европа и други международни организации и форуми.

3. Двете страни ще съдействат за развитието на сътрудничеството между държавите от Югоизточна Европа, за укрепване на разбирателството, мира и стабилността в района и при осъществяване на регионални проекти като елемент от процеса за създаване на единна Европа.

4. Двете страни ще поддържат контакти и ще провеждат срещи между представителите на органите на държавната власт на различни равнища за развитието на приятелските отношения и сътрудничество.

Те ще съдействат за поддържане на контактите между неправителствените организации и гражданите на двете страни.

5. Имайки предвид географската си близост, двете страни ще се стремят да създават необходимите правни, икономически, финансови и търговски условия за осигуряване на безпрепятствено движение на стоки, услуги и капитали. Те ще насърчават взаимните инвестиции и ще осигуряват тяхната защита.

6. Двете страни ще подкрепят разширяването на туристическия обмен, както и развитието на подходящи форми на сътрудничество в областта на туризма.

7. Двете страни ще разширяват и усъвършенстват транспортните връзки и комуникациите между тях, включително в рамките на регионалните инфраструктурни проекти.

Те ще се стремят към облекчаване на митническите и граничните формалности за пътниците и стоките, които се придвижват между тях.

8. Двете страни ще насърчават активното и безпрепятствено сътрудничество в областта на културата, образованието, здравеопазването, социалните грижи и спорта.

9. Двете страни ще полагат усилия за свободно разпространяване на информация като насърчават и развиват сътрудничеството в областта на пресата, радио и телевизионните предавания чрез използване съвременните съобщителни средства.

Те се ангажират в защита на авторските и интелектуалните права на творците от двете страни.

10. Двете страни ще разширяват сътрудничеството си в правната и консулската област и по-специално по граждански наказателни и административни въпроси както с цел улесняване на пътуванията и посещенията на своите граждани, така и за решаване на техните хуманитарни и социални проблеми.

11. Двете страни няма да предприемат, подтикват и поддържат действия, насочени срещу другата страна, които имат неприятелски характер.

Нито една от страните няма да допуска нейната територия да бъде използвана срещу другата от организации и групи, които имат за цел извършването на подривни, сепаратистки или застрашаващи спокойствието и сигурността на другата страна действия.

Двете страни нямат и няма да предявяват териториални претенции една спрямо друга.

Република Македония заявява, че нищо от нейната Конституция не може и не трябва да се тълкува, че представлява или някога ще представлява основа за намеса във вътрешните работи на Република България с цел защита на статута и правата на лица, които не са граждани на Република Македония.

Двете страни ще предприемат ефикасни мерки за предотвратяване на недобронамерена пропаганда от страна на институции и агенции и няма да допускат дейности на частни субекти, насочени към подстрекателство на насилие, омраза или други подобни действия, които биха навредили на отношенията между Република България и Република Македония.

Подписана в София на 22.02.1999 г. в два оригинални екземпляра, всеки от които на официалните езици на двете страни - български език, съгласно Конституцията на Република България и македонски език, съгласно Конституцията на Република Македония, като двата текста имат еднаква сила.

ЗА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ:

ИВАН КОСТОВ
Министър-председател

ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ:

ЛЮБЧО ГЕОРГИЕВСКИ
Председател на Правителството

БУГАРСКАТА ПОЛИТИКА
СПРЕМА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА

ПРЕПОРАКИ ЗА РАЗВОЈ НА ДОБРОСОСЕДСКИ ОДНОСИ
ПО ПРИЕМОТ НА БУГАРИЈА ВО ЕУ
И ВО КОНТЕКСТ НА ПРОШИРУВАЊЕТО НА ЕУ И НАТО
ВО ЗАПАДНИОТ БАЛКАН

Разработени под раководството на Љ. Иванов,
со учество и придонес на
З. Андонова, П. Атанасов, С. Бараков, Б. Бобев, Ж. Георгиев,
Г. Даскалов, А. Димитров, Б. Димитров, Е. Еков, С. Елд'ров,
В. Илиев, З. Илиева, Н. Колев, К. Косев, М. Миланов, И. Митов,
П. Пантев, Г. Папакочев, А. Попов, А. Прванов, В. Рачев,
Н. Стојанова, В. Текелов, М. Трајков, С. Хаџитодоров
и др.

Софија, јануари 2007 / јануари 2008

*... тешко е да му се објасни на светот зошто речиси
со сите [земји околу нас] имаме проблеми,
а тие немаат толку меѓусебно.*

(Утрински Весник - Скопје, 31.12.2007)

1. Основни елементи

Како балканска земја членка на Европската Унија и НАТО, со непосредни граници со Западниот Балкан, Бугарија ја има посебната надлежност да гарантира (заедно со Грција) земјите кандидатки од регионот да ги постигнат современите европски стандарди за добрососедски односи, како и да се стави здрава и трајна основа на билатералните односи меѓу Бугарија и Република Македонија, што е од интерес не само за граѓаните на Бугарија, туку и во не помал степен за граѓаните на Република Македонија, а од тука и за успешниот развој на балканскиот регион како модерен и просперитетен дел од Обединета Европа.

Во последно време Бугарија презеде два извонредно важни зафати во таа насока, кои го обележаа крајот на една и почетокот на нова етапа во нејзините односи со Република Македонија.

Првиот чекор беа недвосмислени предупредувања кон Скопје од страна на Претседателот Георги Пврманов и Надворешниот министер Ивајло Калфин во 2006 година дека дадениот кредит од безусловна бугарска поддршка за членство на Република Македонија во Европската Унија и НАТО веќе е исцрпен и понатаму бугарската поддршка ќе биде резултат од желбата и успехот на Република Македонија да отпочне и применува нормална политика на добрососедство.

Вториот значаен чекор беше направен за време на посетата на Претседателот Џорџ Буш на Софија во 2007 година кога и Претседателот Пврманов и Премиерот Сергеј Станишев му обрнаа внимание на државниот глава на САД врз недобрососедската политика на Република Македонија.

По овие јасни политички пораки нагласени на највисоко ниво

потребно е да бидат конкретизирани и уточнети основните елементи на бугарската политика во однос на целиот спектар од специфички проблеми поврзани со развојот на билатералните односи меѓу Бугарија и Република Македонија во новите услови. Овој реферат формулира некои можни почетни точки за една таква политика со предлог истите да бидат предмет на експертска анализа со доследни политички решенија и убрзана примена, како и во некоа форма и предмет на отворена јавна дебата.

Основните бугарски акценти и визии во однос на повеќе прашања, поврзани со политиката на Бугарија кон Република Македонија, како и со релевантни аспекти на бугарските односи со трети земји, посебно Грција, Албанија, Косово и Србија, се формирани во разни историски моменти и соодветно се производ на разни историски реалности заради што се и внатрешно противречиви, а оттука и го спречуваат секој можен обид за доследна и проактивна политика.

Нешто повеќе, овие акценти и визии на никој начин не ги одразуваат најновите реалности по 1 јануари 2007 година кога, покрај членството во НАТО, Бугарија веќе е и дел од Европската Унија, додека Република Македонија сеуште не е. Во овие прилики, сегашната анализа и препораките, кои проистекуваат од истата се основуваат на ново разгледување и повторна оценка, барајќи во одредени аспекти и нови приоди.

Треба да констатираме дека македонистката кауза се радува на повеќе внимание меѓу заинтересираните кругови и широката публика во Европа, Соединетите Држави и Канада, а тоа го има своето историско објаснување. Република Македонија во последниве скоро дваесет години надградува аргументи и пиар напори врз повеќе од четириесет години применувана југословенска политика, за кое време бугарската држава молчеше и дефинитивно не правеше напори да создава застапници на бугарската позиција надвор од нејзините граници. Друг фактор што го зголемува воспримањето на аргументите на македонистката кауза е сочувството, кое се шири во јавноста на овие земји кон малата постјугословенска република, разгледувана како дете, но и како жртва на победниците во Студената војна.

Но вистината е, дека ако сега во предприсоединувачкиот период за Република Македонија нејзините билатерални односи со Бугарија не се изградат врз коректна и здрава добрососедска основа, потоа Софија во многу мал степен ќе располага со инструменти со кои ќе

ја брани својата кауза додека можностите на Скопје ќе се зголемат. А и најјаките аргументи на Бугарија тогаш би биле интелектуално и морално ранливи. Ако поранешното молчење и пасивност имале некакво објаснување, сега, кога условот за добрососедска политика од страна на секој кандидат за членство во НАТО и Европската Унија е првостепен критериум за пристап, секое наше молчење ќе се толкува и од нашите партнери во Алијансата и во ЕУ, а и во самата Република Македонија како да легитимира политики и практики, кои ни една земја, која се почитува сама себе, не би ги примила како добрососедски.

Овој реферат ги разгледува пред се специфичките проблемни моменти во односите помеѓу Бугарија и Република Македонија, одбележувајќи макар и не толку потенцирано и други релевантни мерки како што се заедничките инфраструктурни и други пројекти (вклучувајќи ги тие од Европската Унија и НАТО), бугарските инвестиции во економијата на Република Македонија, олеснувањата во добивање на бугарско државјанство за лица од балканските земји со бугарско потекло и стимулирањето на нивниот пристап до бугарските високи училишта и сл., мерки кои несомнено ќе бидат погодни за решавање, но сами по себе не можат да ги решат проблемните моменти, за кои станува збор.

Овој реферат целосно е насочен кон бугарската политика спрема Република Македонија. Посебни активности и политики во однос на трети земји, кон ЕУ и кон НАТО се предлагаат само и доколку тие се суштински неопходни за постигнување на целите поврзани со Република Македонија.

1.1. Република Македонија

Македонската нација и држава се формирани во процесот на реализација и еволуција на српска политичка конструкција, објавена за прв пат во 1889 година, поддржана со едно решение на Комунистичкиот интернационал во Москва во 1934 година и остварена помеѓу 1944 и 1991 година во делот на историко-географскиот регион Македонија (околу 36% од нејзината вкупна територија), познат како Вардарска Македонија, вклучен во територијата на Југославија и управуван од комунистичката партија на Југославија. Оваа идеја прокламира дека, бугарското население на Македонија, кое живеело во тие земји од VII век нема ништо заедничко со бугарската држава и бугарската нација, тврдење што противречи на историската вистина потврдена доминантно

во светската наука. Македонистката доктрина беше наметната во Вардарска Македонија со специфичките методи и средства за една тоталитарна комунистичка држава: терор и репресии врз луѓето кои се сметале бугари (30 000 стрелани и 120 000 испраќани во логори и затвори); пренапишување на историјата преку образованието и медиумите; фалсификување на автентични документарни свидетелства и артефакти, и преправување на историските споменици (натписи врз цркви, манастири, гробови и сл.).

Слични активности во една или друга форма постојат и денес во современата македонска државност. Причина за тоа е изборот за понатамошниот развој на новоформираната македонска нација кој беше направен во услови на новата независна држава Република Македонија во почетокот на 90-те години на минатиот век. Едната можност (и денес актуелна) беше да се отчитаат објективните параметри на овој развој такви како што се: самостојна државност во рамки и граници на Република Македонија (заедничка држава на етнички македонци и албанци); промени во етничката самосвест на голем дел од населението на Вардарска Македонија (денешна Република Македонија) по 1944 година; многувековен историски развој на основниот дел од населението во денешните земји на Република Македонија како составен дел од бугарската народност; и сочуваната бугарска етничка припадност на одреден дел од граѓаните на Република Македонија. Другата можност, за жал преферирана од политичката елита на новата држава, беше српско-југословенскиот проект, применуван без измени, секогаш на антибугарска основа, веќе во поразлична средина и делумно со нови протагонисти и носители.

Со други зборови, во условите на независност, утврдувањето на посебна македонска нација продолжи не врз база на признавање и прифаќање на стварното историско минато на населението на Вардарска Македонија, туку врз претходната база на фалсификување на тоа минато и проектирање на процеси, поврзани со одредена територија и одреден период (Вардарска Македонија во рамките на Југославија, 1944 - 1991 година) во други територии и други времиња. Доколку историјата на населението на Република Македонија има нешто заедничко со историјата на соседните земји, овој проект на пренапишување на историјата (назад до Преродбата, Средните векови, па дури до Античноста) со цел да се нагоди историската национална идентичност на населението на Република Македонија на денешната, директно ја погодува и во суштина се обидува во некој степен да ја

предефинира историската, а оттаму и современата национална идентичност на соседните народи и најмногу бугарската – нешто што нормално тие народи го сметаат за категорично неприфатливо.

Важна нова околност во ова продолжение на стариот проект е дека неговите носители и промотори денес се не само политички и други средини кои се идејно-политички и биографски поврзани со бившата југо-номенклатура, туку се и нивните идејни опоненти, вклучувајќи ги и тие, кои биле репресирани како бугари или бугарофили во минатото.

Самото име „Република Македонија“, покасно, заради недобрососедската политика на Скопје создаде проблеми во традиционалната употреба на името „Македонија“ за другите позначајни делови на географскиот регион со исто име – Бугарска (Пиринска) Македонија и Грчка (Егејска) Македонија.

Во таа смисла, дадениот од Бугарија почетен кредит на доверба со безусловно признавање на новата независна држава во 1992 година беше инвестиција во корист на добрите односи меѓу двете земји, која за жал не наиде на реципроцитет. Во перспективата на изминатото време, тогашното признавање без обврзување на новата држава со јасни стандарди за добрососедска политика, како да го поттикна продолжувањето на старата југомакедонска политика, наместо да ги стави билатералните односи на нова основа.

Овие односи денес во значајна степен се неискрени (скопски претставници зборуваат едно за време на посетите во Софија, и друго дома или пред трети страни), а имајќи го предвид значителното разминување меѓу јавното мислење во Бугарија и во Република Македонија, постои потенцијал за идно влошување, за кое не би требало да има место помеѓу две европски земји, уште помалку помеѓу две (во перспектива) членки на ЕУ.

Затоа, со оглед на евентуелната покана за членство во НАТО и на претстојниот преговорен процес за присоединување на Република Македонија кон Европската Унија, Бугарија не може да не побара директно и/или со користење на можностите, предлагани од технологијата на процесот на присоединување и од бугарскиот статус на полноправен член, следново:

1.1.1. Стриктно применување од страна на Република Македонија на заедничката Декларација од 22 февруари 1999 година, која

ги истакнува договорените от Бугарија и Република Македонија фундаментални принципи на добрососедски односи меѓу двете земји, со регистрирање и отворено посочување на сите констатирани прекршоци на Декларацијата. Строгиот мониторинг за нејзиното применување треба да стане составен дел од оценките на Бугарија и ЕУ за напредокот на Република Македонија во постигнувањето на задолжителните услови и стандарди (вклучително условот за водење на политика на добрососедство) за членство во ЕУ и слично за НАТО.

Причината за истакнување пред ЕУ на проблемите, поврзани со примената на Декларацијата од 1999 година, е дека нејзиното неисполнување предизвикува сериозни проблеми во билатералните односи меѓу Бугарија и Република Македонија, кои недопустливо е да постојат по членството на Република Македонија во ЕУ.

Во самото решение, кое препорачува отпочнување на преговорниот процес за присоединување на Република Македонија кон ЕУ треба, на барање на Бугарија, да биде ставено задолжението на Скопје стриктно да ја исполнува Декларацијата од 1999 година. Во процесот на преговорите Бугарија да ја претставува на Европската Комисија својата оценка за исполнувањето на Декларацијата, а доказите за неисполнување на Декларацијата во целина да бидат содржани во годишните извештаи на Европската Комисија за напредокот на Република Македонија во областа на исполнување на критериумите за членство за да не се отвараат и/или затвараат преговорни глави без да се исполнети соодветните услови.

Оценките треба да се однесуваат единствено до реалните активности на Република Македонија, а не на објавени добри намери (вината за неисполнување на такви намери згодено се пишува на „старите сили“, „српското влијание“ и т.н. Се разбира, би било наивно да се мисли дека дури декларативните добри намери се нешто друго освен коњунктурен однос, сметан за потребен единствено до присоединувањето кон ЕУ и НАТО).

1.1.2. Престанок на малтретирањето на граѓани на Република Македонија, кои се самоидентификуваат како бугари. Ова малтретирање вклучува: часови сослушувања во полиција на граѓани на Република Македонија без да се сторители на било какви прекршоци, освен дека некаде се објавиле за бугари; отпуштање од работа; притисок врз јавни организации на бугари и сл.

1.1.3. Рамноправност на бугарите во Република Македонија (сите, кои јасно се самоидентификуваат како такви) со останатите етноси во склад со локалното национално законодавство, кое предвидува нивно набројување во преамбулата на Уставот на земјата; покрај наброените албанци, турци, власи и роми, и потоа додадени срби и босанци, треба да најдат место и бугарите, независно од нивниот број, официјално деклариран во Република Македонија.

Во таа врска, битно е да се разгледа тезата, дека денешните етнички македонци (небугари) и етничките бугари во Република Македонија се „исти“, дека меѓу нив нема разлика, при што тоа се разбира во сосема спротивна смисла: под „вкупно“ едни разбираат дека сите се македонци (небугари), додека други имаат предвид дека сите се бугари (во некоја смисла; или според некои, најмалку во процес на „ребугаризација“).

И двете толкувања на оваа теза се неприфатливи доколку грубо го нарушуваат основниот принцип на етничко самоопределување: секој сам да се определува каков е, што значи други да не определуваат наместо него, а и тој да не определува за други. Бугарија мора строго да го исполнува овој принцип и на никој начин да не се асоцира со толкувања кои го нарушуваат. Штом има македонци, кои се самоопределуваат како небугари (се разбира дека тука станува збор само за потомци на македонски бугари, а не за албанци, власи, турци и други етнички групи во Вардарска Македонија), не може друг да тврди дека македонци и бугари се едно исто. Штом има македонци кои се самоопределуваат како бугари, не може друг да тврди дека македонци е равно на небугари. (Такви ставови е нормално да постојат во рамките на етничката самоидентификација на одделни лица или слободата на зборот на граѓаните и невладините средини, но немаат место како државна позиција.)

И двете толкувања не одговараат на современите реалности доколку од една страна, како резултат од настанати промени во последниве шеесет години мнозинството од потомци на македонските бугари во Република Македонија денес се самоидентификуваат како етнички македонци (небугари), а од друга страна факт е дека дел од населението ја чува својата бугарска етничка припадност. Јасно е дека првите и вторите нема како да бидат едно исто, затоа што се разликуваат по својата етничка самоидентификација. Со други зборови, оваа теза е фактички невистинска. А доколку соодносот меѓу двете заедници е видливо во корист на првата, одрекувањето на постојната разлика означува

присоединување кон каузата на антибугарскиот македонизам и делува пред се на штета на бугарите.

Затоа задолжително е, а и совршено нормално, согласно современите европски стандарди, етничките бугари во Република Македонија да не бидат ставени во нерамноправна положба во споредба со други етноси.

Таква грижа од страна на Бугарија кон бугарите, државјани на Република Македонија, е во склад со Декларацијата од 1999 година. Вреди да се одбележи дека во овој важен аспект Декларацијата суштински е асиметрична и ги исклучува активностите на Скопје во заштита на статусот на лица во Бугарија, кои не се државјани на Република Македонија.

Што се однесува до евентуелниот број на бугарското малцинство во Република Македонија и стравот дека неговото официјално признавање би го покажало неговиот мал број, бугарската политика треба да се базира на реалностите такви какви се. Нашиот досегашен однос на одбегнување на прашањето за признавањето на бугарското малцинство дозволува две можни толкувања. Едното е дека наспроти зголемениот број на лица, кои добиле бугарско државјанство, таму практички нема такво малцинство, а станува збор за некакви „криптобугари“ чиј број ќе намалува со смената на генерациите. Другата се основува на претставата дека бугари во Република Македонија има, но тие се повеќе од малцинство; дека таму се одвива наводно сеопфатен процес на „ребугаризација“ кој во непосредна иднина ќе ги врати вардарците на патот на историскиот континуитет, карактеристичен за соседна Пиринска Македонија. Очигледно, овие две оценки се разнопосочни, се основуваат на прифаќањето на одделни случаи како сеопшти, а не на објективни репрезентативни податоци за процесите, и во секој случај со нивното визирање на некакви претпоставени идни реалности не се придонесува за реализмот на актуелната ни политика.

Неоправдан е и стравот дека признавањето на бугарското малцинство би го „капсулирало“ одделно од доста помногубројната категорија жители (може би двеста илјади според некои условни експертски проценки) на Република Македонија кои имаат дуалистичка етничка самосвест на македонци и бугари истовремено. Истакнатите бугари во Република Македонија повеќе пати изјавувале дека чувствуваат потреба од покатегорична и активна поддршка од страна на Бугарија. Несомнено, важен елемент

од таква поддршка би била грижата за бугарското малцинство, чие признавање, позабележливо присуство и активност, и во крајна мера самоувереност, би го зајакнало, а не ослабело и бугарското кај оние, кои се самоопределуваат истовремено како бугари и како македонци. (Вреди да се одбележи за споредба, дека тие што се самоиндентификуваат како етнички македонци, небугари во Бугарија не се плашат од никакво „капсулирање“ во своето одграничување од бугарите, и нивната кауза е добро претставена и популаризирана пред меѓународната заедница.)

1.1.4. Престанување на образованието по историја со учебници, кои целосно ја фалсификуваат историјата и содржат навредливи квалификации за бугарската држава и нација, кои граничат со отворен расизам. На бугарско барање, во учебниците, официјално одобрени од надлежните органи на Република Македонија изричито да биде истакната бугарската народносна припадност (утврдена од светската историска наука) на истакнати фигури од нашата општа историја како Св. Климент Охридски, Цар Самуил, браќа Миладиновци, Гоце Делчев.

Образовниот систем (од основно училиште до универзитетот) е основен инструмент за создавање на силни и масовни антибугарски ставови меѓу населението на Република Македонија (убедување дека Бугарија е окупатор, асимилатор, разделител на македонскиот етнос), ставови на кои политиката на Република Македонија останува постојан заложник независно од политичките промени и смени на власта.

Битно е да се подвлече дека отстранувањето на фалсификатите од учебниците и престанувањето на антибугарската медиумска пропаганда не би ја лишило Република Македонија од темели за нејзиното постоење. Државата може да продолжи да постои врз основа на денешните реалности без да ги проектира ретроспективно за изградување на некое неостварено минато, да постои признавајќи ги бугарските историски реалности. Точно така како што Бугарија може да ги признава денешните реалности без да го пренесува минатото во сегашното.

1.1.5. Возобновување на уништените или фалсификувани натписи врз цркви, манастири, икони, фрески, чешми, мостови и сл., во склад со постоечките меѓународни стандарди во таа област.

1.1.6. Помош за возобновување, односно отстранување на

пречките за возобновување на 471 бугарски воени гробишта – едно особено болно прашање за Бугарија.

1.2. Албанија и Косово

Немаловажен дел од обидите за ретроспективно санирање на српско-југословенскиот проект за создавање на македонска нација се напорите на Скопје за припојување кон тој проект на потомците на македонските бугари во Грчка Македонија и некои области на Албанија и Косово. Иако со скромни можности, Република Македонија инвестира значителен пропаганден, политички и материален ресурс за оваа цел и соодветно постигнува одреден резултат.

Макар и не толку бројни, бугарите, кои го сочувале својот етнички идентитет во Грција, Албанија и Косово се важен доказ за вистината за историското минато на географскиот регион Македонија. Затоа, особено во контекстот на интеграциониот процес на присоединување на Албанија кон ЕУ и НАТО, респективно утврдувањето на Косово како независна држава и нејзиното доследно интегрирање во ЕУ и НАТО, Бугарија треба да побара:

1.2.1. Рамнопоставеност на бугарите во Албанија со останатите етноси во склад со практиката и законодавството на земјата во таа област, т.е. официјално признавање на бугарското малцинство покрај другите официјално признати малцинства – независно од бројот на самоидентификуваните како бугари. Почитувањето на оваа рамнопоставеност треба да биде составен дел од оценките на Бугарија и ЕУ за напредокот на Албанија во постигнување на задолжителните услови и стандарди за зачленување во ЕУ, и слично за НАТО.

1.2.2. Рамноправност на бугарите во Косово (независно од нивниот број) со останатите етноси, која треба благовремено да најде место во сегашната локална практика и законодавство во оваа област. Напредокот на косовските институции во оваа насока треба да се истакне при определување на бугарската позиција и учество во утврдувањето и изградбата на независно Косово, а во текот на времето и составен дел од оценките на Бугарија и ЕУ за напредокот на Косово во постигнување на задолжителните услови и стандарди за зачленување во ЕУ, и слично за НАТО.

Бугарија треба да го интензивира присуството меѓу бугарите во Албанија и Косово, вклучително преку субвенционирање на заеднички невладини проекти, да го стимулира пристапот до бугарските високи

училишта и олесни давањето на бугарско државјанство на лицата од бугарско потекло, како и веднаш да започне преговори за официјално признавање на бугарските малцинства во двете земји.

1.3. Грција

Релевантноста на политиката и поведението на Грција кон проблемите на добрососедските односи помеѓу Бугарија и Република Македонија во контекстот на проширувањето на ЕУ и НАТО во Западниот Балкан проистекува од неколку фактори: Грција е првата земја членка на ЕУ на Балканот со важно учество и придонес кон успешното проширување на НАТО и ЕУ со Бугарија и Романија; грчката територија вклучува преку половина од географскиот регион Македонија, како што истиот се разбира од XIX век наваму (во Грција е и неговиот главен град Солун); и се разбира, благодарение на нивното историско паметење грците – исто како и албанците – се свесни за бугарскиот етнички карактер на Вардарска Македонија во минатото и неговата еволуција во последните децении.

И покрај тоа, што грчките проблеми во билатералните односи со Република Македонија бележат низа битни разлики од бугарските, Грција е не помалку заинтересирана Република Македонија да ги прифати современите европски стандарди за добрососедски односи. Бугарија и Грција можат да придонесат (вклучително и заеднички) за оваа насока во процесот на подготовката на Република Македонија за зачленување во ЕУ и НАТО. Посебно:

1.3.1. Бугарија и Грција би можеле да иницираат во рамките на Европската Унија разработката и прифаќање на соодветно *acquis communautaire* во областа на образованието, кое да овозможи одреден општ стандард на објективност во школското и академското образование по историја.

Што се однесува до потомците на македонски бугари што денес се наоѓаат во Грција (после неколкукратна договорена или дефакто размена на население меѓу Бугарија и Грција во минатото, за последен пат по Втората светска војна), преовладувачкото мнозинство од нив се самоидентификуваат етнички како грци, одреден број како етнички бугари, а други како етнички македонци. Во склад со грчкото правно законодавство (кое во однос на малцинствата се одликува од тие на Република Македонија и Албанија) и сегашната договорна база на билатералните односи меѓу Грција и Бугарија, малцинствената тематика не е актуелна на

ниво меѓудржавни односи, а треба да се разгледува поточно како применување на специфички права на граѓани на Европската Унија. Во заклучок, како член на ЕУ и НАТО Бугарија има одредена одговорност за развојот на добрососедските односи во процесот на европската и атлантската интеграција на Западниот Балкан, кое бара одредени решенија и дејства. По датата 1 јануари 2007 нема како да биде аргументирано било какво и да е забавување или абдикација од оваа национална одговорност, уште повеќе, имајќи го предвид значајниот политички, финансиски и друг ресурс со кој денес располага Бугарија како земја членка на ЕУ и НАТО, со стабилна економија и влијателни сојузници и партнери. Отпадна и досегашното оправдание дека целото внимание и национален ресурс беа мобилизирани за внатрешни реформи и за европското и атлантското интегрирање на земјата. Бездејноста на одговорните бугарски институции не само би била на сериозна штета на бугарскиот национален интерес, туку би легитимирала, толерирала и по суштество поттикнала антибугарскиот македонизам со неговите политики и практики од минатото, кои немаат место во евроатлантското семејство од нации.

2. План за дејствување

2.1. Рамка

Практичката реализација на една нова бугарска политика во однос на Република Македонија го бара разработувањето и прифаќањето на план за дејство со јасно дефинирана рамка, која да определи:

2.1.1. Инструментите за применувањето на бугарската политика (институции како министерства, државни агенции, општини, амбасади, исто и научни установи, лобисти, политичари и др.);

2.1.2. Конкретните чекори, кои ќе бидат преземени за достигнување на поставените цели;

2.1.3. Формата под која бугарските државници и политичари би требало да ги изложуваат јавно штетите што произлегуваат од политиката на Република Македонија и за време на своите посети таму или на меѓународни форуми да повторуваат барањата на Бугарија за одржување на добрососедски односи;

2.1.4. Неопходниот политички и финансиски ресурс, кој ќе треба

да се инвестира за лобирање на меѓународна поддршка и за спроведување на отворена и активна кампања спроти негативната пропаганда во Република Македонија;

2.1.5. Приоритетните цели од наведените, во склад со ресурсите, неопходни за нивното постигање и нивното значење за промена на негативните ставови присутни меѓу повеќе граѓани на Република Македонија.

2.2. Дејности

Предложените основни елементи на бугарската политика спрема Република Македонија дефинираат едно битно преосмислување на целиот спектар на бугарските надворешнополитички односи, при што проблематиката „Бугарија – Република Македонија“ да биде вpletена со звучењето на овој нацрт:

2.2.1. На прво место, неопходна е солидна внатрешно-бугарска подготовка на еден пакет од историски, културни, политички, географски, етнографски, економски и други аргументи во корист на горенаведените тези, пакет, кој би станал база за надворешнополитичката позиција на земјата. За целта постојат доволно претпоставки, како од пред 1989 година, така и од поново време. Водечко во пакетот следува да биде позитивниот однос кон Република Македонија, основан на разбирањето дека една млада држава има перспектива за развиток стапувајќи на конструктивни активности и достигнувања по своето создавање, без да бара поткрепа во некакво измислено минато.

2.2.2. Овој бугарски пакет треба да биде добро балансиран со конзистентната политика на Атина за заштита на грчките интереси од недобрососедска политика на Република Македонија, така што општото применување да биде кооперативно спрема Скопје, а по можност – кумулативно и координирано. По однос на Грција треба да се истакне долгиот и тежок бугарски период на транзиција при која националниот политички ресурс беше приоритетно ориентиран кон постигање на целосното членство на земјата во НАТО и ЕУ, како причина на досегашната бугарска пасивност кон недобрососедската политика на Република Македонија. Не се наметнува да се бара некаква посебна база за соработка со Грција освен регионалните одговорности на двете земји како членки на ЕУ и НАТО и примена на европските стандарди спрема Скопје. Сепак, бугарската позиција кон Република

Македонија би била попринципна и силна, ако во даден момент се случи грчките претензии кон Скопје да се противречливи со европските стандарди, Бугарија да поткрепи позицијата на Република Македонија. Не треба меѓународната јавност, а и јавноста во трите земји, да останат со впечаток дека бугарскиот надворешнополитички инструментариум по однос на Република Македонија е реплика, имитација на грчкиот.

2.2.3. Шеснаесет години после признавањето на суверенитетот на Република Македонија веќе е време конечно да се надживее патерналистичкото третирање на помалата соседна држава, како и да се потврди категоричката позиција на Бугарија дека не се можни територијални претензии од страна на Софија, која е член на НАТО и ЕУ.

2.2.4. Клучната дипломатска концепција треба да биде интегрирањето на Западниот Балкан во ЕУ и НАТО како повод за приопштувањето кон бугарската нација на бугарите од Република Македонија, Србија, Албанија и Косово, со достигнување на бараниот стандард за национални и етнички малцинства во рамките на ЕУ.

2.2.5. Новата бугарска активност треба претходно да биде подготвена врз основа на критичка анализа на Декларацијата од 1999 година и нејзината примена и со образложението за нас самите на една целосна концепција за иднината на нашите односи со народот и државата на Република Македонија, сето тоа гледано преку очекувањата за коректни и позитивни односи со Република Македонија како идна земја од НАТО и ЕУ. Ова наметнува целосно и спокојно координирање на бугарските позиции со САД и другите сојузници од НАТО и ЕУ, започнувајќи со најбитните меѓу нив, а потоа при позитивни реакции – и со поспецијалните случаи какви што се Грција и другите релевантни балкански земји: Романија, Кипар, Словенија и Турција. Соодветно внимание треба да им се обрне на земји како Полска, Словачка и Чешка (а донекаде и Русија), чии политичари и научници давале некаква поддршка на југословенските разбирања за македонското прашање. Во крајна сметка, за секоја држава со која имаме дипломатски односи е неопходно разработувањето на специфички приод за нејзиното присоединување кон бугарската теза.

2.2.6. Неопходно е максимално широко популаризирање на нашата верзија во европскиот медиумски простор, вклучително со користење на познати за просечниот граѓанин на ЕУ примери како Германија и Австрија, или Романија и Молдавија, каде

изградувањето на нови нации на базата на самостојно државно постоење не е придружено со негативизам од македонски тип.

2.2.7. Неопходен е и постојан притисок по конкретни поводи во меѓународни правобранителски институции, вклучително преку невладини организации, кои се ангажирани со прашањето.

2.2.8. Детално „досие“ треба да ги опише долгогодишните опструкционистки дејства на Скопје, кои го спречуваат развојот на конструктивни врски и покрај добронамерната нагласа на Бугарија.

2.2.9. Посебно, да се истакнат и конкретните дејства и настани, поттикнале Бугарија да ја активира својата критичка позиција спрема Република Македонија.

2.2.10. Добро е да се разјаснат и врските на истакнати претставници на елитата на Република Македонија, кои работаат за влошување на односите со Бугарија, кои одржуваат контакти и врски со специјалните служби на Милошевиќ од блиското минато, како и со антидемократските кругови во Србија денес.

2.2.11. Како земја донор за Целите на илјадолетието за развојот на ООН, Бугарија реши да сосредоточи одредени напори и ресурси во неколку приоритетни земји бенефициенти меѓу кои е вклучена и Република Македонија. Во рамките на оваа помош (за која ќе се оддели 0,17% од бруто домашниот производ во 2010 и 0,33% во 2015), Бугарија да разработи посебна програма со која да даде на Република Македонија корисно искуство, потпомагање и партнерство во реформите и евроатлантската интеграција. Уште повеќе дека граѓанскиот сектор во земјата, локалната власт, администрацијата и бизнисот натрупаа уникатно искуство од подготовката за присоединување кон ЕУ, искуство, кое е апсолутно релевантно за условите и почетната положба позиција на земја како Република Македонија (и некои други земји во Западниот Балкан). Една ваква помош е стратешка инвестиција за добрососедските односи и неразбирлив би бил пропустот да се остави таа на други.

2.2.12. Во рамките на општата практика за издавање визи на ЕУ да се откријат сите можни олеснувања за пристап во Бугарија на граѓаните на Република Македонија, при што бугарскиот визен режим за нив како минимум да биде не помалку либерален од грчкиот. Олеснување на прекуграничните врски и соработка со отварање на повеќе гранични премини.

2.2.13. Да се создадат условите за зачувување и проширување опсегот за школување во бугарски колеџи и универзитети на студенти од Република Македонија; да се создадат соодветни форми за одржување на понатамошни контакти меѓу и со нив, како природно бугарско лоби во нивната земјата, и како пожелни потенцијални учесници во сè попovлечниот бугарски пазар на трудот.

2.2.14. Да се изгради административен капацитет за полесно и убрзано добивање на бугарско државјанство, а времетраењето на процедурата се скрати од години на месеци. Бугарија одредено е на прагот на нова етапа од својот социјално-економски и демографски развој, битна карактеристика на која ќе биде предизвиканата од потребностите на бугарскиот бизнис масовна имиграција во земјата – спонтана или управувана преку проактивна политика на привлекување и интеграција на имигранти. Бугарските државјани во Република Македонија се битен природен ресурс во тој поглед. И се разбира, бугарското државјанство на веќе значителен и зголемен број жители на Република Македонија гарантира сите меѓународноправни основи, Бугарија да интервенира и се грижи за нивните права и интереси.

2.2.15. Да се активира дејноста на Бугарскиот културно-информативен центар во Скопје за популаризирање на бугарската култура и политика во Република Македонија, со инвестирање на неопходниот ресурс. Да се создадат бугарски културно-информативни центри во Тирана и во Приштина.

2.2.16. Да се поттикне бугарскиот невладин сектор и бизнисот да бидат партнери на жители на Република Македонија во нивните локални иницијативи за бугарска културно-просветна дејност (создавање на бугарски читалишта, клубови и др.) во различни населени места на соседната земја.

2.2.17. Поткрепа на истакнатите културни, политички и медиумски лидери на бугарската заедница во Република Македонија, потпомагање популаризирањето на нивното дело и во двете земји.

2.2.18. Да се побара помошта на Бугарската православна црква, во духот на нејзините историски традиции и можности, за допринос во зближувањето на двата народи.

2.2.19. Нема сомневање дека во последните години еден од најсериозните предизвици во нашите меѓусоседски односи е прашањето за регистрацијата на ОМО Илинден. И Скопје, и

правобранителски организации како Хелзиншкиот комитет ја ставиа оваа тема во меѓународен контекст, од кое Бугарија не печели. Нерегистрацијата на ОМО Илинден ќе постанува сè потешко одбранлива теза, посебно после евентуелното членство на Република Македонија во НАТО, а уште повеќе во ЕУ. Се разбира, казусот е пред сè правен, но бугарската позиција и бугарската кауза несомнено би биле посилен ако на овој проблем побрзо се најде решение.

2.2.20. Независно каква политика спроведуваат владите на Бугарија и Република Македонија, и во двете земји имало и ќе има слободни интелектуалци, медији и граѓански групи, кои заштитуваат идеи, кои немаат ништо општо со добрососедството. Овие локални фактори имаат способноста да влијаат врз јавното мислење, да формираат ставови кон соседот, а понекогаш да применуваат и политичко влијание. Силата на најкрајните меѓу нив е во тоа, што во национален контекст тие обично немаат опонент. Нивните идеи се монолоични, нема дијалог, полемика, судир на факти, аргументи и интерпретации. Најлошото на оваа ситуација е дека широката јавност во Бугарија и во Република Македонија не ги познава причините, историјата и аргументите на другата страна. Со оглед на една отвореност, добронамерност и подобро запознавање на другиот, бугарската страна да инициира одржување на публични форуми и дебати во Бугарија и во Република Македонија, со широк одзвук во медиите, по сите спорни културно-историски теми.

Доколку Бугарија ја изгради својата политика спрема Република Македонија на нивото на денешните предизвици – а би било национална безодговорност да се пропушти сегашната историска можност – ова условува и соодветната добра подготовка на бугарската јавност, медији и официјални институции, која да ги обезбеди поволните услови за успех.

Овие препораки се разработени под раководството на вишиот стручен соработник д-р Љубомир Иванов,
Институт за математика и информатика,
Бугарска академија на науките (БАН);
Претседател, Фондација Манфред Вернер;
Претседател, Атлантски Клуб на Бугарија

Со учество и придонес на:

Д-р Зоја Андонова, Уредник, списание „Бугарија Македонија“
Амбас. Петар Атанасов
Доц. д-р Стојан Бараков, Правно-историски факултет, Југозападен
универзитет „Неофит Рилски“, Благоевград
Амбас. д-р Боби Бобев
Д-р Живко Георгиев, Директор стратешки истражувања, Фондација
Манфред Вернер
Проф. д-р Георги Даскалов, Историски факултет, Софиски
универзитет „Св. Климент Охридски“
Виш стручен соработник д-р Ангел Димитров, Институт за историја,
БАН
Проф. д-р Божидар Димитров, Директор, Национален историски
музеј, Софија
Амбас. Евгениј Еков
Виш стручен соработник I ст. д-р Светлозар Елд'ров, Институт за
балканистика, БАН
Велјо Илиев, Кмет на град Петрич
Зорница Илиева, Виш експерт, Народно собрание
Амбас. Николај Колев
Акад. Константин Косев, Зам. Претседател, БАН
Марин Миланов, Експерт за европско интегрирање
Илија Митов, Политички анализатор
Доц. д-р Пламен Пантев, Директор, Институт за безбедносни и
меѓународни истражувања, Софија; Зам. Декан, Правен факултет,
Софиски универзитет „Св. Климент Охридски“
Д-р Георги Папакочев, Политички анализатор
Александар Попов, Виш експерт, Министерство за образование и
наука
Доц. д-р Антон Прванов, Факултет за меѓународна икономија и
политика, Универзитет за национално и светско стопанство, Софија
Амбас. д-р Валери Рачев
Надежда Стојанова, Програмски директор, Фондација Манфред
Вернер
Валентин Текелов, Експерт за Западниот Балкан
Мартин Трајков, Експерт за Западниот Балкан
Виш стручен соработник I ст. д-р Стефан Хаџитодоров, Научен
секретар, БАН
и др.

Изнесено на внимание
на надлежните бугарски институции
на 24 јануари 2008 година

ЗАЕДНИЧКА ДЕКЛАРАЦИЈА

на Министер-претседателот на Република Бугарија
и Претседателот на Владата на Република Македонија

Министер-претседателот на Република Бугарија и Претседателот на Владата на Република Македонија,

Поаѓајќи од заедничкиот стремеж за развој на добрососедските односи меѓу двете држави,

Длабоко убедени во потребата од развојот на соработката врз основа на меѓусебно почитување, доверба, разбирање, добрососедство и заемно почитување на интересите на нивните држави и народи,

Убедени во важноста од зацврстување на безбедноста и мирот, соработката и довербата во Југоисточна Европа,

Поаѓајќи од определбите на двете земји за интегрирање во европските и евро-атлантските структури,

Верувајќи дека конструктивниот дијалог во сите области на билатералните односи, како и во однос на регионалните и меѓународните проблеми, ќе придонесе за натамошно унапредување на односите на двете земји на рамноправна основа,

Почитувајќи ги принципите на Повелбата на ООН и документите на ОБСЕ, како и демократските принципи, содржани во документите на Советот на Европа,

1. Ја изразуваат својата подготвеност и заедничката желба за развојот на севкупните односи меѓу Република Бугарија и Република Македонија. Тие односи ќе се развиваат во согласност со основните принципи на меѓународното право.

2. Двете страни ќе соработуваат во рамките на Организацијата на Обединетите нации, Организацијата за безбедност и соработка во Европа, Советот на Европа, Иницијативата на НАТО Партнерство за мир, Мултинационалните мировни сили на земјите од Југоисточна Европа и други меѓународни организации и форуми.

3. Двете страни ќе придонесуваат за развој на соработката меѓу земјите од Југоисточна Европа, за унапредување на разбирањето, мирот и стабилноста во регионот и при остварување на регионалните проекти како елемент на процесот за создавање на единствена Европа.

4. Двете страни ќе ги поттикнуват контактите и ќе организираат средби меѓу претставниците на органите на управата на различни нивоа, за развој на пријателските односи и соработката.

Тие ќе придонесуваат за поттикнување на контактите меѓу невладините организации и граѓаните на двете земји.

5. Имајќи ја предвид географската блискост, двете страни ќе се стремат кон создавањето на неопходните правни, економски, финансиски и трговски услови за обезбедување непречено движење на капиталот, стоките и услугите. Тие ќе ги поттикнуваат заедничките инвестиции и ќе обезбедат нивна заштита.

6. Двете страни ќе го поттикнуваат зголемувањето на туристичката размена, како и развивањето на соодветни форми на соработка во областа на туризмот.

7. Двете страни ќе ги развиваат и усовршуваат сообраќајните врски и комуникации меѓу нив, како и во рамките на регионалните инфраструктурни проекти.

Тие ќе се стремат кон олеснување на царинските и граничните формалности за движењето на патници и стоки.

8. Двете страни ќе ја поттикнуваат активната и непречена соработка во областа на културата, образованието, здравството, социјалната грижа и спортот.

9. Двете страни ќе прават напори за слободен проток на информации, преку поттикнување и развивање на соработката во областа на печатот, радио и телевизиските емисии, со користење на современите информативни средства.

Тие ќе се ангажираат во заштитата на авторските и интелектуалните права на творците од двете земји.

10. Двете земји ќе ја унапредуваат соработката во правната и конзуларната област и особено во областа на граѓанските, казнените и административните прашања, со цел за олеснување на патувањето и посетувањето на своите граѓани, како и за решавање на нивните хуманитарни и социјални проблеми.

11. Двете страни нема да преземаат, поттикнуваат и поддржуваат една кон друга дејствија и активности кои имаат непријателски карактер.

Ниту една од страните нема да дозволи нејзината територија да биде користена против другата од организации и групи, кои имаат за цел извршување на субверзивни и сепаратистички дејствија или дејствија насочени кон загрозување на мирот и безбедноста на другата земја.

Двете земји немаат и нема да пројавуваат територијални претензии една спрема друга.

Република Македонија изјавува дека ништо од нејзиниот Устав не може и не треба да се толкува дека претставува или некогаш ќе претставува основа за мешање на Република Македонија во внатрешните работи на Република Бугарија со цел да го заштити статусот и правата на лица кои не се државјани на Република Македонија.

Двете страни ќе преземаат ефикасни мерки за спречување на недобронамерената пропаганда од страна на институции и агенции и нема да дозволат активности на приватни лица, насочени кон поттикнување на насилство, омраза или други слични дејствија, кои би наштетиле на односите меѓу Република Бугарија и Република Македонија.

Потпишана во Софија на 22 февруари 1999 година, во два оригинални примерока, секој од нив на официјалните јазици на двете земји - бугарски јазик, согласно Уставот на Република Бугарија и македонски јазик, согласно Уставот на Република Македонија, при што двата текста имаат еднаква важност.

ЗА РЕПУБЛИКА БУГАРИЈА

ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ИВАН КОСТОВ
Министер-претседател

ЉУБЧО ГЕОРГИЕВСКИ
Претседател на Влада

BULGARIAN POLICIES
ON THE REPUBLIC OF
MACEDONIA

RECOMMENDATIONS ON THE DEVELOPMENT
OF GOOD NEIGHBOURLY RELATIONS
FOLLOWING BULGARIA'S ACCESSION TO THE EU
AND IN THE CONTEXT OF NATO AND EU ENLARGEMENT
IN THE WESTERN BALKANS

Developed under the guidance of Lyubomir Ivanov,
with the participation and contribution of
Z. Andonova, P. Atanasov, S. Barakov, B. Bobev, G. Daskalov,
A. Dimitrov, B. Dimitrov, E. Ekov, S. Eldarov, Z. Georgiev,
S. Hadjitodorov, V. Iliev, Z. Ilieva, N. Kolev, K. Kossev,
M. Milanov, I. Mitov, P. Pantev, G. Papakochev, A. Parvanov,
A. Popov, V. Rachev, N. Stoyanova, V. Tekelov, M. Traykov,
et al.

Sofia, January 2007 / January 2008

*... it is difficult to explain to the world why we have problems
with almost all [of the neighbouring states]
while they do not have so many with each other.*

(Utrinski Vesnik – Skopje, 12/31/07)

1. Fundamentals

As a Balkan state and an EU and NATO member, and bordering the Western Balkans, Bulgaria, along with Greece, has the specific responsibility of guaranteeing that the states aspiring to EU and NATO membership in the region attain modern European standards of good neighbourly relations. Bulgaria also needs to set its relations with the Republic of Macedonia on a sound and sustainable basis not only in the best interests of Bulgaria's own citizens, but no less of the citizens of the Republic of Macedonia, and for the successful development of the Balkan region as a modern and prosperous part of a United Europe.

Bulgaria recently made two particularly important steps in this direction, which marked the end of one and the beginning of another stage in its bilateral relations with the Republic of Macedonia.

The first step was made in 2006 by Bulgarian President Georgi Parvanov and Foreign Minister Ivaylo Kalfin who unequivocally warned Skopje that the credit of unconditional support originally extended to the Republic of Macedonia for its European Union and NATO membership has been expended, and that future Bulgarian support would depend on the willingness and success of the Republic of Macedonia in adopting and pursuing a policy of good neighbourly relations.

The second major step was made during the visit of US President George W. Bush to Sofia in 2007, when both President Parvanov and Prime Minister Sergey Stanishev advised him of the failure of the Republic of Macedonia to follow a good neighbour policy.

Articulated at the highest level, these political messages require the elaboration in greater detail of the full range of policies related to Bulgaria's bilateral relations with the Republic of Macedonia, and their development in the new circumstances. This paper aims to

formulate some possible starting points for such policies, putting them forward for expert analysis, political decision making and prompt implementation, along with due public debate and participation.

Bulgarian attitudes and views on the complex set of issues related to Bulgarian policy on the Republic of Macedonia, as well as the relevant aspects of Bulgaria's relations with third states, especially Greece, Albania, Kosovo and Serbia, were formed at various times in history, and thus are the product of various historical realities. As a result, these attitudes and views are inherently contradictory, effectively hindering any attempt to pursue consistent and proactive policies. Moreover, the present conceptual framework fails to reflect the most recent, post-January 1, 2007 situation in which Bulgaria is a member of both NATO and the European Union, while the Republic of Macedonia is not. Owing to these circumstances, the present analysis and the ensuing policy recommendations are based on a new interpretation and re-evaluation, which requires new approaches in certain aspects.

It should be noted that the position of Skopje enjoys better exposure and audibility than the Bulgarian one among decision makers and the general public in Europe, the United States and Canada. Indeed, during the last two decades the Republic of Macedonia has been building its arguments and international public relations efforts on Yugoslav propaganda disseminated in the course of forty-odd years, while during that time Bulgaria remained virtually silent and refrained from seeking support for its position from other nations. Macedonism also benefits from public sympathy in Europe and North America towards the small post-Yugoslav republic, viewed both as an offspring and to some extent a victim of the Cold War victors.

The present pre-accession status of the Republic of Macedonia vis-à-vis the EU and NATO offers a unique window of opportunity to set the country's relations with Bulgaria on a stable and positive basis of good neighbourliness. If this opportunity is missed, Sofia would only find a fairly modest set of means at its disposal to further its cause, while the capabilities of Skopje would expand. Furthermore, even the strongest arguments of Bulgaria would then become intellectually and morally deficient; for while the silence and passivity of this country in the past could find some explanation (if not justification), the ability to pursue a policy of good neighbourly relations is an important criterion for both NATO and EU accession by candidate states such as the Republic of Macedonia, and any further silence on the part of Bulgaria would be interpreted by our allies in NATO and EU, and in the Republic of

Macedonia itself as condoning and legitimizing policies and practices that cannot be accepted as good and neighbourly by any self-respecting state.

This paper deals mostly with specific problems in the relations between Bulgaria and the Republic of Macedonia, outlining actions for their sustainable solution, while briefly mentioning a variety of other relevant measures such as joint infrastructure and other projects (including those funded by the EU and NATO), Bulgarian investment in the economy of the Republic of Macedonia, further streamlining of the procedures for granting Bulgarian citizenship to persons of Bulgarian origin in Balkan states, or incentives for such persons to study at Bulgarian universities etc. Such measures can undoubtedly facilitate the resolution of existing problems, but cannot resolve them alone.

The present report focuses exclusively on Bulgaria's policies towards the Republic of Macedonia. Actions and policies towards third states, or the EU and NATO are considered only as much as they are essential in achieving the policy goals related to the Republic of Macedonia.

1.1. The Republic of Macedonia

The Macedonian nation and the Macedonian state were created in the process of implementation and evolution of a well known Serbian political construction originally proposed in 1889, later supported by a decision of the Communist International in Moscow in 1934, and eventually put into effect between 1944 and 1991 in one particular part of the geographical and historical region of Macedonia (about 36 percent of its territory) known as Vardar Macedonia, included in the territory of Yugoslavia, and governed by the Yugoslav Communist Party. This idea proclaimed that the ethnic Bulgarians in Macedonia, who had lived there since the 7th century, had nothing to do with the Bulgarian state and the Bulgarian nation – a statement that contradicts the historical interpretation predominantly accepted by historians around the world. The Macedonist doctrine was enforced in Vardar Macedonia by methods and means typical of a totalitarian communist regime: by terror and repression against those who considered themselves Bulgarian (30,000 executed, and another 120,000 sent to concentration camps and prisons); by rewriting history through education and the media; falsifying authentic historical evidence and artefacts; and by counterfeiting historical monuments (inscriptions in churches and monasteries, burial grounds etc.).

Such practices persist in various forms in the present Macedonian state. The reason lies in the model of nation building chosen by the newly independent Republic of Macedonia in the early 1990s. One of the available options, which is still current, was to recognize the objective parameters of this development as they are, i.e. independent statehood within the borders of the Republic of Macedonia (a joint state of the ethnic Macedonians and Albanians); changes in ethnic self-awareness among much of the population of Vardar Macedonia (today's Republic of Macedonia) after 1944; the centuries of historical development of the majority population on the territory comprising today's Republic of Macedonia as an integral part of Bulgarian ethnicity; and the Bulgarian ethnic identity preserved among a certain portion of the population of the Republic of Macedonia. Regrettably, the political elite of the new state chose the alternative option of following the Serbo-Yugoslavian, anti-Bulgarian scheme unaltered, now in a different environment and to some extent with new protagonists and propagators.

In other words, the consolidation of a distinct Macedonian nation proceeded in conditions of independence not on the basis of recognition and appreciation of objective historical evidence, but rather persisted in falsifying the past, and projecting processes confined to a particular territory and period of time (Vardar Macedonia in Yugoslavia, 1944-1991) into other territories and other times. Given that the history of the population of the Republic of Macedonia and that of its neighbouring countries are interrelated, this exercise in rewriting history (extending back to the Balkan Revival of the 19th century, the Middle Ages and even to Antiquity), while aimed at adjusting the historic ethnic identity of the population of the Republic of Macedonia to its present one, effectively attempts to redefine the historic – and hence the modern – identity of neighbouring nations, especially the Bulgarians. This attempt is perceived as outrageous by the latter.

A new aspect of this old project is that its masterminds and propagators today comprise not only political and other factions ideologically and biographically connected to the former Yugoslav nomenclature, but also their ideological opponents, including the offspring of families persecuted in the past as Bulgarians or Bulgarophiles.

Subsequently, due to Skopje's failure to follow a good neighbour policy, the very name of the Republic of Macedonia began to generate problems in the traditional use of the name 'Macedonia' for other major

areas of the geographical region of the same name, i.e. Bulgarian (Pirin) Macedonia and Greek (Aegean) Macedonia.

In this respect, the initial credit of trust extended by Bulgaria through its unconditional recognition of the new state in 1992 was an investment in good relations between the two countries that was unfortunately not reciprocated. In hindsight, the early recognition without any commitment by the new state to adopt standards of good neighbourly behaviour rather served as an incentive for the continuation of old-style Yugo-Macedonian policies.

Current bilateral relations are to a large extent disingenuous, with representatives of Skopje making different statements when visiting Sofia, when speaking at home, and when addressing third parties. In view of the strongly divergent public attitudes in Bulgaria and in the Republic of Macedonia, there is potential for serious deterioration which should never occur between two European states, let alone between two present or future EU member states.

Accordingly, in view of the anticipated invitation for the Republic of Macedonia to join the North Atlantic Treaty Organization and the pending process of negotiations for the accession of the Republic of Macedonia to the European Union, Bulgaria must insist on the following, directly and/or by means of the opportunities provided by the accession process and by making use of Bulgaria's status as a full member state:

1.1.1. Strict compliance by the Republic of Macedonia with the Joint Declaration of February 22, 1999 that sets the rules governing good neighbourly relations agreed between Bulgaria and the Republic of Macedonia, by registering and identifying openly all established infringements of the provisions of the Declaration. Strict monitoring of the Republic of Macedonia's compliance with the Declaration should become an integral part of the assessment conducted by both Bulgaria and the EU of the progress achieved by the Republic of Macedonia in attaining the criteria and standards for EU membership (including the requirement for strict adherence to a policy of good neighbourly relations). Similar monitoring should be carried out in the process of NATO accession.

The reason for focusing the attention of the European Union on the implementation of the 1999 Declaration is that its infringement creates serious problems in relations between Bulgaria and the Republic of

Macedonia. It would be unacceptable for these difficulties to persist after the Republic of Macedonia joins the EU.

Bulgaria should insist that the resolution recommending the opening of negotiations for the accession of the Republic of Macedonia to the EU should include an obligation for Skopje to adhere strictly to the 1999 Joint Declaration. During the negotiations Bulgaria should regularly submit its assessment of the implementation of the Declaration to the European Commission, reflecting any failures to comply with the Declaration in its entirety in the annual reports of the EC on the progress made by the Republic of Macedonia towards meeting the membership criteria. Chapters in the negotiations should not be opened and/or closed without strict compliance with the relevant requirements.

Assessments should take into account the actual behaviour of the Republic of Macedonia rather than its proclaimed good intentions (with failures to abide by these intentions conveniently attributed to 'the old forces', 'Serbian influence' etc. It would be naïve to believe that such declarative intentions are anything other than political expediency which can be abandoned after the country's accession to the EU and NATO).

1.1.2. Harassment of citizens of the Republic of Macedonia who identify as Bulgarians must be discontinued. Such acts of harassment include extended police interrogations of citizens of the Republic of Macedonia who have committed no offence, but have stated somewhere that they are Bulgarians; arbitrary dismissal; pressure exerted on public organizations of Bulgarians, etc.

1.1.3. The Bulgarians in the Republic of Macedonia who clearly identify as such should enjoy an equal standing with other ethnic communities in compliance with the relevant national legislation. This requires their explicit listing in the preamble of the country's Constitution. Regardless of their numbers as officially registered in the Republic of Macedonia, Bulgarians should be included along with the originally listed Albanians, Turks, Vlachs and Roma, and Serbs and Bosniaks which were subsequently added.

In this context, it would be appropriate to examine the proposition that today's ethnic Macedonians (non-Bulgarians) and the ethnic Bulgarians in the Republic of Macedonia constitute a single entity and that there is no difference between them.

This statement is interpreted in two diametrically opposing ways. Some maintain that this 'single entity' consists solely of Macedonians (non-Bulgarians), while others support the view that all of them are Bulgarians in some respects, or at least in a process of 're-Bulgarization' as some would claim.

Both these interpretations are seriously flawed, and indeed unacceptable, as they radically violate the basic principle of ethnic self-determination: you, and not others, say who you are and, conversely, you do not tell others who they are. Bulgaria has no other option but to adhere strictly to this principle, and disassociate from any interpretations that deviate from it. Given that there are Macedonians who identify as non-Bulgarians (naturally, we refer only to descendants of the Macedonian Bulgarians, and not to Albanians, Vlachs, Turks or other traditional ethnic groups in Vardar Macedonia), one cannot claim that Macedonians and Bulgarians are one and the same. As far as there are Macedonians who identify as Bulgarians, one cannot maintain that 'Macedonian' is the same as 'non-Bulgarian'. (While this is perfectly legitimate in the context of ethnic self-identification by individual persons or in the realm of the freedom of speech for citizens and non-governmental circles, such opinions are inadmissible in a national policy context.)

Both these interpretations are out of step with modern reality. Indeed, as a result of changes in the Yugoslav and post-Yugoslav Republic of Macedonia during the last six decades, the majority of people of Bulgarian ancestry in the Republic of Macedonia today identify as ethnic Macedonians and non-Bulgarians. On the other hand, it is a fact that part of the population has preserved its Bulgarian ethnic affiliation. Clearly these two groups cannot form a single ethnic entity as they differ precisely in their ethnic self-identification. In other words, the proposition in question is factually untrue. Moreover, the numerical ratio between the above two groups is considerably in favour of those identifying as ethnic Macedonians, which means that denying the difference is tantamount to supporting the cause of anti-Bulgarian Macedonism, and is thus damaging to Bulgarian interests.

This is why ethnic Bulgarians in the Republic of Macedonia should not be placed in a disadvantaged position as compared to other ethnic minorities in the country, as modern European standards confirm.

Like other activities which protect the interests of ethnic Bulgarian citizens of the Republic of Macedonia, Bulgaria's demand for

recognition of the Bulgarian minority by Skopje would be in compliance with the 1999 Joint Declaration. It is worth mentioning, however, that in this particular aspect the Declaration is asymmetrical, explicitly excluding any official action by the Republic of Macedonia to protect the status of persons in Bulgaria who are not citizens of the Republic of Macedonia.

As for the possible number of Bulgarians in the Republic of Macedonia, concerns are expressed that official recognition of the Bulgarian minority there might reveal its small size. However, regardless of that size Bulgarian policy should be based on reality rather than wishful thinking. Bulgaria's behaviour until now of avoiding the issue of recognition of the Bulgarian minority in the Republic of Macedonia has two possible interpretations. The first is that despite the large number of people (tens of thousands and growing) claiming Bulgarian ethnic origins in the last few years and granted Bulgarian citizenship on this basis, there is actually no Bulgarian minority in the Republic of Macedonia but rather some 'crypto-Bulgarians' who would gradually diminish with the succession of generations. The other interpretation is based on the assumption that there are indeed Bulgarians in the Republic of Macedonia but they are more than just a minority; supporters of this interpretation maintain that there is currently a widespread process of re-Bulgarization which in the near future will return the Vardar Macedonians into the mainstream of the historical continuity inherent to neighbouring Pirin Macedonia. Apparently, such radically divergent interpretations derive from isolated cases rather than from objective representative data on actual processes. In any case, with their referral to assumed future reality, such interpretations do not contribute to bringing current Bulgarian policies into line with present-day reality.

Another frequently expressed concern is that the recognition of the Bulgarian minority would 'encapsulate' and isolate it from the larger category of people in the Republic of Macedonia (over 200,000, according to some rough expert estimates) who have dual ethnic self-awareness, identifying both as Bulgarians and Macedonians at the same time. This concern is groundless. Prominent Bulgarians in the Republic of Macedonia have repeatedly stressed the need for more robust and proactive support on the part of Bulgaria. Undoubtedly, an important element of such support would be to take care of the Bulgarian minority whose recognition, visible presence, and self-confidence would also help to strengthen, and not weaken, the Bulgarian dimension in those who identify both as Macedonian

and Bulgarian. (By way of comparison it is noteworthy that those in Bulgaria who identify as ethnic Macedonians and non-Bulgarians do not seem to be concerned about any such 'encapsulation' in their differentiation from the Bulgarians, and their cause is well represented and publicized internationally.)

1.1.4. Teaching of history using textbooks which thoroughly falsify history and contain insulting qualifications of the Bulgarian state and nation, sometimes bordering on open racism, should discontinue. Bulgaria must insist that the textbooks formally approved by the relevant authorities of the Republic of Macedonia should contain an explicit reference to the Bulgarian national affiliation (accepted by historians) of prominent figures in our common history such as St. Clement of Ohrid, Tsar Samuel of Bulgaria, the Miladinov Brothers and Gotse Delchev.

The education system of the Republic of Macedonia, from primary school to university, is a powerful tool for inciting widespread and strong anti-Bulgarian attitudes and sentiments by implanting the image of Bulgaria as an occupying, assimilatory, and divisive power. Such attitudes and sentiments in turn hold the politics of the Republic of Macedonia as a permanent hostage regardless of political changes or the succession of political factions in government.

It is important to stress that the elimination of falsifications and anti-Bulgarian hate speech in textbooks and in the media will not deprive the Republic of Macedonia of its *raison d'être*. The state may well continue to exist on the basis of its accomplishments and present-day realities without having to project them retrospectively in an effort to create a past which did not happen; it may continue to exist while recognizing its Bulgarian historical heritage, just like Bulgaria recognizes present realities without transferring the past to the present.

1.1.5. Restoration of the destroyed or falsified inscriptions in churches, monasteries, on icons, frescoes, water fountains, bridges etc. in accordance with the relevant international standards and agreements.

1.1.6. Assistance in the restoration, or at least removal of the obstacles to restoration, of the 471 Bulgarian military cemeteries on the territory of the Republic of Macedonia, a particularly sensitive issue for Bulgaria.

1.2. Albania and Kosovo

The activities of Skopje aimed at affiliating the descendents of the Macedonian Bulgarians in Greek Macedonia and in some regions of Albania and Kosovo to the Serb-Yugoslav project of building a Macedonian nation are a substantial component of the effort to justify this project retrospectively. Despite the otherwise modest means at its disposal, the Republic of Macedonia has been investing considerable propaganda, political and material resources to this end and has thus achieved certain results.

While few in number, the Bulgarians in Greece, Albania and Kosovo who have preserved their ethnic identity constitute important evidence for the history of the geographical region of Macedonia. Particularly in the context of the integration process of Albania's accession to the EU and NATO, the consolidation of Kosovo as an independent state and its future integration with the EU and NATO, Bulgaria should accordingly demand the following:

1.2.1. Equality for Bulgarians in Albania with the other ethnic communities in compliance with state practices and legislation in this sphere. This means that the Bulgarian minority must be formally recognized along with the other formally recognized minorities, regardless of the number of those who identify as Bulgarian. Recognition of this equality should become an integral part of the assessments by Bulgaria, the EU and NATO of the progress made by Albania in meeting EU and NATO membership criteria.

1.2.2. Equality for Bulgarians in Kosovo (regardless of their number) with the other ethnic groups. This equality should be embedded in the local practices and legislation in this sphere currently being established. The progress of Kosovo institutions in this respect must be taken into account in defining Bulgaria's position and participation in the establishment and development of an independent Kosovo; in due course, these assessments should become an integral part of assessments by Bulgaria, the EU and NATO of the progress made by Kosovo in fulfilling EU and NATO membership criteria.

Bulgaria should strengthen its presence among the Bulgarians in Albania and Kosovo, including by sponsoring joint non-governmental projects. It should ease procedures for granting Bulgarian citizenship and university scholarships to individuals of Bulgarian origin, and should immediately begin negotiations for the formal recognition of Bulgarian minorities in both countries.

1.3. Greece

The policy and attitudes of Greece are relevant to the issue of good neighbourly relations between Bulgaria and the Republic of Macedonia in the context of EU and NATO enlargement in the Western Balkans for several reasons: Greece was the first Balkan state to become an EU member; the country played an important role and contributed to the accession of both Bulgaria and Romania to the EU and NATO; the territory of Greece includes over half of the geographical region of Macedonia, according to the definition of that region accepted since the 19th century (Thessaloniki, the principal city and natural centre of the region, is also in Greece); furthermore, due to their historical awareness, Greeks, as indeed Albanians, have a very good idea of the Bulgarian ethnic identity of the majority population of Vardar Macedonia in the past, and its evolution during the last few decades.

While the problems of Greece in its bilateral relations with the Republic of Macedonia are quite different from those faced by Bulgaria, Greece is no less interested in the Republic of Macedonia adopting European standards of good neighbourly relations. Bulgaria and Greece may assist in this respect (including by joint efforts) during the process of preparation of the Republic of Macedonia for EU and NATO membership, in particular by means of the following.

1.3.1. In the framework of the European Union, Bulgaria and Greece could initiate the drafting and enactment of a suitable *acquis communautaire* in the sphere of education aimed at creating common standards of objectivity in teaching history at school and in academic institutions.

As for the descendants of Macedonian Bulgarians living today in Greece (following several large-scale formal or *de facto* exchanges of population between Bulgaria and Greece, the last one after World War II), a dominant majority of them identify as Greek; some of them claim that they are ethnic Bulgarians and others identify as ethnic Macedonians. In line with the relevant Greek legislation (which differs from those of the Republic of Macedonia and Albania as far as ethnic minorities are concerned) and the existing agreements forming the legal basis of bilateral relations between Greece and Bulgaria, minority issues are not treated as a topic at the level of state relations and are instead considered as an exercise of specific rights by EU citizens.

In conclusion, as a member of both the EU and NATO, Bulgaria bears

a special responsibility for the development of good neighbourly relations in the process of European and Atlantic integration of the Western Balkans, which requires certain decisions and actions. Following January 1, 2007 there is no justification for any further delay or abdication from this national responsibility, especially in view of the considerable political, financial and other resources available to Bulgaria as an EU and NATO member state with a stable economy and influential allies and partners. Bulgaria's preoccupation with reforms in pursuit of European and Atlantic integration can no longer be used as an excuse. Failure of the responsible Bulgarian authorities to take action would be detrimental to Bulgaria's national interests; such a failure would tolerate, endorse, and effectively foster anti-Bulgarian Macedonism with its stereotypes and practices rooted in the past, which have no place in the Euro-Atlantic family of nations.

2. Action Plan

2.1. Framework

The practical implementation of the proposed new Bulgarian policies on the Republic of Macedonia requires the development and adoption of an action plan with a clearly defined framework specifying the following:

2.1.1. The instruments for pursuing Bulgaria's policy (institutions such as ministries, state agencies, municipalities and embassies, research units, lobbyists, politicians etc.);

2.1.2. Particular steps to be undertaken in order to attain the specific objectives set out above;

2.1.3. The form, in which Bulgarian statesmen and politicians should publicly articulate the damage caused by the policy of the Republic of Macedonia and reiterate Bulgaria's demand for maintaining good neighbourly relations during their visits to the Republic of Macedonia or at international fora;

2.1.4. The political and financial resources to be invested in lobbying for international support, and for launching an open and vigorous campaign against the negative propaganda in the Republic of Macedonia;

2.1.5. Prioritization of the objectives above in accordance with the resources required for their attainment and their importance for changing the widespread negative attitudes among the citizens of the Republic of Macedonia.

2.2. Activities

The proposed fundamentals of Bulgaria's policy on the Republic of Macedonia require a thorough review of the whole spectrum of Bulgaria's foreign relations, with the 'Bulgaria – Republic of Macedonia' dimension addressed in the spirit of this report:

2.2.1. Firstly, Bulgaria should prepare a package of historical, cultural, political, geographical, ethnographical, economic and other arguments in support of the propositions outlined above. The package would be used as the foundation of Bulgaria's position in its foreign relations. There are ample prerequisites for this purpose, both from the period before and after 1989. The package should be dominated by a positive attitude to the Republic of Macedonia, based on the understanding that a recently-established state has prospects for development based on its constructive deeds and achievements following independence without seeking support in some fictional past.

2.2.2. This Bulgarian package should be well balanced with the consistent policy of Athens of protecting Greek interests against the lack of good neighbourly policies maintained by the Republic of Macedonia. In this way, the consolidated impact would be cooperative towards Skopje, and cumulative and coordinated in nature. With regard to Greece, Bulgaria must stress the lengthy and painful transition of the country during which the national political potential was dedicated to achieving the priority goals of NATO and EU membership as a reason for the hitherto passive Bulgarian stance towards the Republic of Macedonia. Cooperation with Greece needs no specific base other than the regional responsibilities of both states as EU and NATO members and the application of European standards in relation to Skopje. Nevertheless, Bulgaria's position regarding the Republic of Macedonia would be stronger and more principled if Bulgaria extends its support to Skopje in the event that Greek claims towards Skopje diverge from European standards. The international community and the general public in the three states should not harbour the impression that the set of foreign policy tools used by Bulgaria with regard to the Republic of Macedonia replicate those of Greece.

2.2.3. Sixteen years after the recognition of the Republic of Macedonia by Bulgaria, the time has come for the latter to emerge from its paternalistic attitudes towards the smaller neighbouring country and to reiterate Bulgaria's unconditional position that Sofia, being a NATO and an EU member, has no territorial claims.

2.2.4. The integration of the Western Balkans into the EU and NATO should become a key concept of Bulgarian diplomacy as grounds for the affiliation to the Bulgarian nation of Bulgarians in the Republic of Macedonia, Serbia, Albania and Kosovo by means of achieving the required standards related to national and ethnic minorities in the EU.

2.2.5. The proposed Bulgarian activities should be preceded by a critical analysis of the 1999 Joint Declaration and its application, along with the development of Bulgaria's own comprehensive concept for the future of its relations with the Republic of Macedonia and its people. The above should be carried out in accordance with the expectations and prospects for ethical and positive relations with the Republic of Macedonia as a future member state of the EU and NATO. This requires comprehensive and methodical coordination of Bulgarian positions with the USA and other NATO and EU allies, starting with the most important, and in the event of positive responses, proceeding with the more special cases of Greece and other relevant Balkan states such as Romania, Cyprus, Slovenia and Turkey. Due attention should be paid to countries like Poland, the Czech Republic and the Slovak Republic (and to a certain extent Russia), where politicians and academics have provided some support to the Yugoslav position on the Macedonian issue. Approaches should be tailored to each country with which Bulgaria maintains diplomatic relations, in order to promote Bulgaria's case.

2.2.6. Bulgaria's case should be promoted in the European media as widely as possible, including the use of well known examples such as Germany and Austria, or Romania and Moldova, where the creation of new nations on the basis of independent statehood is not accompanied by Macedonian-style negativism.

2.2.7. Ongoing pressure should be exerted with regard to specific cases at international human rights institutions, including by non-governmental organizations active on the issue.

2.2.8. A detailed fact file should document and present the long-standing activities of Skopje in obstructing the development of

constructive bilateral relations despite Bulgaria's goodwill.

2.2.9. The particular events and developments which prompted Bulgaria to assume its critical position towards the Republic of Macedonia should be clearly explained.

2.2.10. It would be helpful to expose the links and contacts of prominent members of the Republic of Macedonia's elite who have been active in undermining bilateral relations with Bulgaria, with the secret services of the former Milošević regime, and with the present anti-democratic factions in Serbia.

2.2.11. Under its obligations as a donor country participating in the UN Millennium Development Goals campaign, Bulgaria has decided to concentrate its efforts and resources in several priority countries, including the Republic of Macedonia. In an aid programme expected to amount to 0.17% of the Gross Domestic Product in 2010 and 0.33% in 2015, Bulgaria should develop a special programme providing the Republic of Macedonia with useful know-how, assistance and partnership in the sphere of reforms and European and Atlantic integration. The Bulgarian non-governmental sector, local authorities, state administration and business sector have accumulated much valuable experience in preparation for EU and NATO accession, which is relevant for a country like the Republic of Macedonia and some other states in the Western Balkans. Such assistance would represent a strategic investment in good neighbourly relations, and it would be regrettable if its provision were to be left to other countries.

2.2.12. All available opportunities existing within the common EU visa policy should be used to facilitate the access of the citizens of the Republic of Macedonia to Bulgaria; at a minimum, the relevant Bulgarian regulations and procedures should be at least as liberal as the Greek ones. Transborder contacts and border area cooperation would benefit from the opening of more border crossings.

2.2.13. Conditions should be created to maintain and extend opportunities for students from the Republic of Macedonia to study at Bulgarian colleges and universities and suitable forms should be found to maintain further contacts between and with them, both as a natural Bulgarian lobby group in their home country and as welcome potential participants in the increasingly attractive Bulgarian labour market.

2.2.14. Administrative capacity should be developed to facilitate and

accelerate procedures for obtaining Bulgarian citizenship, with the overall duration of the procedures shortened from years to months. Bulgaria is on the verge of a new stage in its social, economic, and demographic development and an important aspect of this will be mass immigration. Spurred by the needs of an expanding Bulgarian economy, immigration is set to grow, whether spontaneously or managed by proactive Bulgarian policies to attract and integrate immigrants. Bulgarian citizens in the Republic of Macedonia represent a significant resource in this respect. Furthermore, the fact that Bulgarian citizenship has been granted to a now substantial and growing number of people in the Republic of Macedonia provides grounds under international law for Bulgaria to intervene to protect their rights and interests.

2.2.15. The activities of the Bulgarian Culture and Information Centre in Skopje should be expanded by investing the effort and resources needed to promote Bulgarian culture and policies in the Republic of Macedonia. Bulgarian culture and information centres should also be established in Tirana and Prishtina.

2.2.16. Incentives should be provided for the Bulgarian non-governmental and business sectors to establish partnership relations with citizens of the Republic of Macedonia in their local Bulgarian cultural and educational initiatives (such as the creation of Bulgarian libraries or *chitalishta*, clubs etc.) in various cities, towns and villages in the country.

2.2.17. Prominent cultural, political and media leaders of the Bulgarian community in the Republic of Macedonia should be supported and assistance provided to promote their work in both countries.

2.2.18. The Bulgarian Orthodox Church should be asked to contribute in the spirit of its historical traditions and capabilities to bringing the two nations closer together.

2.2.19. The issue of registration of the OMO Ilinden political party in Bulgaria has undoubtedly become one of the major irritants in bilateral relations in recent years. Both Skopje and human rights organizations like the Helsinki Committee have internationalized the issue to the detriment of Bulgaria. The refusal to register OMO Ilinden is likely to become increasingly difficult to defend, particularly after the future accession of the Republic of Macedonia to NATO and EU. While the case is mostly legal in nature, the Bulgarian position and the Bulgarian

cause would undoubtedly benefit if a solution to this issue were found sooner rather than later.

2.2.20. Regardless of the policies pursued by the governments of Bulgaria and the Republic of Macedonia, certain independent intellectuals, media and civil groups have been promoting ideas that have nothing in common with good neighbourly relations. Such local factors are capable of influencing public opinion, forming attitudes towards the neighbour and sometimes even exerting political influence. The power of the most radical of these stems from the fact that they usually have no opponents on their respective domestic grounds. Their ideas are disseminated as a monologue; there is no dialogue, no polemics, no clash of factual evidence, no arguments nor interpretations. The worst aspect of this situation is that the general public in both countries is not well informed about the motivation, the history and the arguments of the other side. Bulgaria should initiate a variety of high-profile forums and debates on all disputed cultural and historical issues, with wide media coverage, to take place both in Bulgaria and in the Republic of Macedonia in order to achieve openness, goodwill and a better appreciation of the other side.

Developing Bulgaria's policy on the Republic of Macedonia to rise to current challenges – and it would be an act of national irresponsibility to miss the present historic opportunity to do so – requires the Bulgarian public, media and relevant official institutions to be adequately prepared to provide the favourable conditions for success.

The present recommendations have been developed
under the guidance
of Sen. Res. Assoc. Dr. Lyubomir Ivanov,
Institute of Mathematics and Informatics,
Bulgarian Academy of Sciences (BAS);
President of the Manfred Wörner Foundation;
Chairman of the Atlantic Club of Bulgaria

With the participation and the contribution of:

Dr. Zoya Andonova, Editor, Bulgaria Macedonia Journal
Amb. Petar Atanasov
Assoc. Prof. Dr. Stoyan Barakov, Faculty of Law and History, Southwest
University Neophyte Rilski, Blagoevgrad

Amb. Dr. Bobi Bobev
Prof. D.Sc. Georgi Daskalov, Faculty of History, Sofia University St.
Kliment Ohridski
Sen. Res. Assoc. Dr. Angel Dimitrov, Institute of History, BAS
Prof. Dr. Bozhidar Dimitrov, Director, National Museum of History, Sofia
Amb. Evgeniy Ekov
Sen. Res. Assoc. D.Sc. Svertlozar Eldarov, Institute for Balkan Studies, BAS
Dr. Zhivko Georgiev, Director of Strategic Studies, Manfred Wörner
Foundation
Sen. Res. Assoc. D.Sc. Stefan Hadjitodorov, Scientific Secretary, BAS
Velyo Iliev, Mayor of the City of Petrich, Bulgarian (Pirin) Macedonia
Zornitsa Ilieva, Chief Expert, National Assembly
Amb. Nikolay Kolev
Acad. Konstantin Kossev, Vice-President, BAS
Marin Milanov, Expert on European Integration
Iliya Mitov, Political Analyst
Assoc. Prof. Dr. Plamen Pantev, Director, Institute for Security and
International Studies, Sofia; Deputy Dean, Law Faculty, Sofia University
St. Kliment Ohridski
Dr. Georgi Papakochev, Political Analyst
Assoc. Prof. Dr. Anton Parvanov, International Relations Department,
University of National and World Economy, Sofia
Alexander Popov, Chief Expert, Ministry of Education and Science
Amb. Dr. Valeri Ratchev
Nadezhda Stoyanova, Programme Director, Manfred Wörner
Foundation
Valentin Tekelov, Expert on the Western Balkans
Martin Traykov, Expert on the Western Balkans
and others.

Submitted to the attention
of the relevant Bulgarian institutions
on January 24, 2008

JOINT DECLARATION

of the Prime Minister of the Republic of Bulgaria
and of the Prime Minister of the Republic of Macedonia

The Prime Minister of the Republic of Bulgaria and the Prime Minister of the Republic of Macedonia,

Proceeding from a common aspiration to promote the good-neighbourly relations between the two countries,

Profoundly convinced of the need of promotion of co-operation on the basis of mutual respect, confidence, understanding, good-neighbourliness and mutual respect for the interests of their countries and peoples,

Convinced of the need to enhance security and peace, co-operation and confidence in Southeastern Europe,

Proceeding from the aspirations of the two countries to integration into European and Euro-Atlantic structures,

Believing that constructive dialogue on all aspects of bilateral relations, as well as on regional and international problems, will contribute to a further development of contacts between the two countries on a basis of equality,

Respecting the principles of the UN Charter and the OSCE documents, as well as the democratic principles enshrined in the acts of the Council of Europe,

1. Express their readiness and common desire for promotion of relations between the Republic of Bulgaria and the Republic of Macedonia in all spheres. These relations shall develop in compliance with the fundamental principles of international law.

2. The two countries shall co-operate within the framework of the United Nations, the Organisation for Security and Co-operation in Europe, the Council of Europe, NATO's Partnership for Peace Initiative, the Multinational Peace Force Southeastern Europe, and other international organisations and forums.

3. The two countries shall contribute to the promotion of co-operation among the states of Southeastern Europe, to the enhancement of understanding, peace and stability in the region and to the implementation of regional projects as part of the process of establishing a united Europe.

4. The two countries shall maintain contacts and hold meetings between representatives of the government authorities at different levels for the promotion of friendly relations and co-operation.

5. Considering their geographic proximity, the two countries shall seek to establish the appropriate legal, economic, financial and trade conditions for an unimpeded movement of goods, services and capital. They shall promote reciprocal investments and ensure their protection.

6. The two countries shall support the broadening of tourist exchange, as well as the pursuit of suitable forms of co-operation in the field of tourism.

7. The two countries shall extend and upgrade transport links and communications between each other, inter alia within the framework of regional infrastructure projects.

They shall seek to ease customs and border formalities for passengers and goods moving between the two countries.

8. The two countries shall encourage active and unimpeded co-operation in the field of culture, education, healthcare, social welfare and sports.

9. The two countries shall make efforts for free dissemination of information by encouraging and promoting co-operation in the field of the press, radio and television broadcasts, using the capabilities of modern communication media.

The two countries commit themselves to protect the copyrights and intellectual rights of creative artists in the two countries.

10. The two countries shall expand their co-operation in the legal and consular sphere and, in particular, on civil, criminal and administrative issues, with a view to facilitating travel and visits of their citizens as well as addressing their humanitarian and social problems.

11. Neither of the two countries shall undertake, instigate or support any actions of a hostile nature directed against the other country.

Neither of the two countries shall allow its territory to be used against the other by any organisations or groups which make it their object to carry out subversive, separatist or other actions threatening the peace and security of the other country.

The two countries do not have, and will not lay, any territorial claims to each other.

The Republic of Macedonia hereby declares that nothing in its Constitution can or should be interpreted as constituting, now or whenever in the future, a basis for interference in the internal affairs of the Republic of Bulgaria for the purpose of defending the status and the rights of persons who are not citizens of the Republic of Macedonia.

The two countries shall undertake effective measures for preventing ill-intentioned propaganda by institutions and agencies and shall not allow activities by private individuals aimed at instigating violence, hatred or other such actions which might harm relations between the Republic of Bulgaria and the Republic of Macedonia.

Signed on 22 February 1999 in Sofia, in two originals, each in the official languages of the two countries - in Bulgarian language, according to the Constitution of the Republic of Bulgaria, and in Macedonian language, according to the Constitution of the Republic of Macedonia, both texts being equally authentic.

FOR THE REPUBLIC
OF BULGARIA:

IVAN KOSTOV
Prime Minister

FOR THE REPUBLIC
OF MACEDONIA:

LJUBČO GEORGIEVSKI
Prime Minister

СВИДЕТЕЛСТВА

Кръсте Мисирков (1874-1926), провъзгласен за най-значимата личност от XX век за Република Македония:

[Илинденското въстание] от самото начало е поставено на лоша основа: не е общомакедонско, а е частично, и има български цвят. В него имат ръководна роля само македонските славяни, които се наричат българи.

То беше и е работа на екзархистите, които се величаят „българи“, а следователно, то е българска маневра, за да се реши македонския въпрос само в българска полза; то е да се създаде една „Българска Македония“. (За Македонските работи, 1903)

Ако щастливата съдба би пожелала щото Симеон и Самуил да владеят за дълго време, под авторитета на българската държава ... тези български царе да обединят политически и културно южните славяни ...

Земите, населени с българска народност, се явяват в старо време огнище на славянското просвещение; оттук в течение на векове са черпили духовна храна и сръбската, и руската народност. Българският народ има огромни културно-исторически заслуги пред славянството. (Македоно-Одрински преглед, брой 34-35, 1907)

Наричаме ли се ний българи, или македонци, ний винаги се съзнаваме като отделна, единна, свършено отлична от сърбите и с българско съзнание народност. (Вестник 20 Юли, 11 май 1924)

Любчо Георгиевски, Премиер на Република Македония (1998-2002):

Няма да кажем някаква нова истина, ако споменем факта, че и Гоце Делчев, и Даме Груев, и Ѓорче Петров, и Пере Тошев – трябва ли да редя и броя всички – са били учители на Българската екзархия в Македония ... [Гоце] се връща в Македония като български екзархийски учител, като между другото на децата им преподавал като майчин (български) език.

Партений Зографски и Кирил Пейчинович, и Теодосий Синаитски, и братя Миладинови, и Григор Пърличев, и Кузман Шапкарев, и Марко Цепенков (и още колко ли други?!), навсякъде където са писали за своя майчин език, или за реформите на тоя език, навсякъде говорят като за български език. (Вестник Пулс, 7 и 14 юни 1995)

ПОТВРДИ

Крсте Мисирков (1874-1926), прогласен за најзначајната личност од XX век за Република Македонија:

[Илинденското востание] од самиот почеток е поставено на лоша основа: не е общомакедонско, туку е парцијално, и има бугарска боја. Во него имаат раководна улога само Македонските Словени што се викаат Бугари.

Тоа беше и е работа на егзархистите, коишто се величаат „Бугари“, па следствено, тоа е бугарски маневар за да се реши македонското прашање само во бугарска полза; тоа е да се создаде една „Бугарска Македонија“. (За Македонските работи, 1903)

Ако тоа би го посакала среќната судбина, Симеон и Самуил да владеат долго време, под авторитетот на бугарската држава ... овие бугарски царови да ги обединат политички и културно јужните Словени ...

Земјите, кои се населени со бугарска народност, од дамнешни времиња постојат како огниште на словенската просвета; оттука во текот на векове црпеле духовна храна и српската и руската народност. Бугарскиот народ има огромни културно-историски заслуги кон словенството. (Македоно-Одрински преглед, број 34-35, 1907)

Се нарекуваме ли ние Бугари, или Македонци, ние секогаш се созноваме како одделна, единна, совршено одлична од Србите и со бугарско национално сознание народност. (Весник 20 Јули, 11 мај 1924)

Љубчо Георгиевски, Премиер на Република Македонија (1998-2002):

Нема да кажам некоја нова вистина ако го спомнам фактот дека и Гоце Делчев и Даме Груев и Горче Петров и Пере Тошев и треба ли сите да ги редам и да ги бројам, дека биле учители на бугарската егзархија во Македонија ... [Гоце] се враќа во Македонија како бугарски егзархиски учител каде меѓу другото на децата им предавал како мајчин (бугарски) јазик.

Партение Зографски и Кирил Пејчиновиќ и Теодосиј Синаитски и Браќата Миладинови и Григор Прличев и Кузман Шапкарев и Марко Цепенков (и уште колку ли други!), секаде каде што пишувале за својот мајчин јазик или, пак, за реформите на тој јазик, секаде зборуваат како за бугарски јазик. (Весник Пулс, 7 и 14 јуни 1995)

TESTIMONIALS

Kraste Misirkov (1874-1926), proclaimed as the most important personality of the 20th century for the Republic of Macedonia:

[The Ilinden Uprising] has been ill-founded from the very beginning: it does not relate to Macedonia as a whole, it is fragmentary and has a Bulgarian flavour. Its leaders consist only of Macedonian Slavs identifying as Bulgarians ...

It was, and still is, an affair of the Exarchists who glorify themselves as 'Bulgarians'; it is therefore a Bulgarian manoeuvre aiming to resolve the Macedonian question in Bulgaria's favour; it is intended to create a Bulgarian Macedonia. (On Macedonian Matters, 1903)

If good fortune had left Simeon and Samuel to reign for a long time, under the authority of the Bulgarian state ... and let these Bulgarian Tsars unite the Southern Slavs politically and culturally ...

The lands populated by Bulgarian people were a cradle of Slavonic Enlightenment in the old times; Serbian and Russian people drew spiritual nourishment from here for centuries. The Bulgarian nation has been of great cultural and historical service to the Slavonic World ... (Macedono-Adrianopolitan Review, Issue 34-35, 1907)

Whether we call ourselves Bulgarians or Macedonians, we always identify as a distinct and unified people with Bulgarian national awareness, completely different from Serbs. (20 July Newspaper, May 11, 1924)

Ljubčo Georgievski, Prime Minister of the Republic of Macedonia (1998-2002):

It is nothing new to mention the fact that Gotse Delchev, Dame Gruev, Gyorche Petrov and Pere Toshev – do I have to list all of them – were teachers with the Bulgarian Exarchate in Macedonia ... [Gotse] returned to Macedonia as a Bulgarian Exarchist teacher, incidentally teaching children Bulgarian as their mother tongue.

Wherever they wrote about their mother tongue, or about the reforms of this language, Parthenius of Zograf, Kiril Pechinovich, Theodosius of Sinai, the Miladinov Brothers, Grigor Parlichev, Kuzman Shapkarev and Marko Tsepenkov (and how many more?!) always referred to it as the Bulgarian language. (Pulse Weekly, June 7 and 14, 1995)

БЛАГОДАРНОСТИ

Публикувано
с любезната подкрепа
на
Националния исторически музей в София
Фондация Братя Бобокови
Фондация Наука и Високи Технологии
Николай Гигов
Румен Иванов
Стефан Лазаров
Петър Манджуков
Кънчо Стойчев

БЛАГОДАРНОСТИ

Објавено
со љубезна поддршка
на
Националниот историски музеј во Софија
Фондација Браќа Бобокови
Фондација Наука и Високи Технологии
Николај Гигов
Румен Иванов
Стефан Лазаров
Петар Манџуков
К'нчо Стојчев

ACKNOWLEDGEMENTS

Published
with the kind support
of
National Museum of History in Sofia
Bobokov Bros. Foundation
Science and High Technologies Foundation
Nikolai Gigov
Rumen Ivanov
Stefan Lazarov
Petar Mandzhukov
Kancho Stoychev